

טשענסטאכאָווער

אַנאַנסען-פרייז פאַר אַ מילימעטער-שורה:
 פּרין טעקסט 40 גראָשען
 אין טעקסט 80 גראָשען.
 די פּרונט און לעבע זייט האַלט 8 אַנאַנסען שטאַלען.

פּרשיינע יעדען פרייטאָג.
 רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע:
 ערשטע אַלע 6. - טעלעפאָן 201.

אַנאַנסעמענט-פרייז: אַ נומער 20 גראָשען.
 פרייז פון רעדאַקציע פון טשענסטאכאָווער:
 CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.
 פּרין אייטלעס פון די אַנאַנסען איז די רעדאַקציע נישט טעראַנסוואַרטליך.

Piątek, dnia 17 lipca 1931.

ליכט-צינדען 7.37

פרייטאָג, פ' דברים ג' מנחם אב תרצ"א.

שטאַרט = טעאַטער „קאַמעראַלניי”
 וואונדער איבער וואונדער!
 נוצט אויס די געלענענהייט, ווייל נאָר 1 מאָל קענט איהר אַזעלכעס זעהן!
שבת, דעם 18 יולי 9 אווענד נאָר אין איינציגער פּאָל קאָנצערט
סעם גאלדבערג
 פון דעם יוגען, בעריהמטען, אנערקענטען און זינגער און זינגער וועלכער קען זיך מיט רעכט אַרופען דער יודישער וואַלענטאָנאָ. דאָס געזאָגט ווערט אַלס סטירט צום ערשטען מאָל אויף דער בינה דורך מוסקאָל-פעוועגונגען וואָס קיין איינציגער האָט עס נאָך נישט בעוויזען. אין קאָנצערט ווערט געזינגען די נייעסע, לידער, ראָמאַנסען, קיפּלעטען און געמט אַנטיל דער קעניג פון הומאַר, מיט סער פון רייך, מאַט אַלעמען לאַבען פון טרעהערן **הירשל יעדוואָב** הערשעלע יעדוואָב וועט פּערטיילען די מאַנדאַטען פון דער פּערזאָנאַל פון דער טעאַטער-פּערזאָנאַל פון דער טעאַטער-פּערזאָנאַל געזעלשאַפּטליכע פּערזאָנאַל פון דער פּאַראַדיס: אַ ווישע טאַמע, מה, פון רומשינסקי, קדיש פון אמעריקאַנער קאַמפּאָזיטאָר אלטענעצקי. אַביסעלע גליק פון קאַמפּאָזיטאָר דור בייגעלמאַן. די רומענישע קרעטשמע פון רומשינסקי. דאָרט ווי ליבע דאָרט הערשט גליק-ליליען, טאַנגאַ ליבסטו מיך פון טאַמאַשעווסקי. מיין פריינד אַבראַם פון פּרין סאַנדלער, ברודער איציק-רומשינסקי. דער קאַנצערט ווערט אויסגעפּהרט און קאַסטומען און גריט. בילעטען פון 1 ביז 3 זי. פּרייער צו בעקומען אין דרוק. פון ה' באַטשאַן, שבת-אין אַכטע.

אַלע האַבען זיך שוין איבערזייגט, אַז אמנעווינדסטען איז דאָס וועלט = בעריהמטע שטיינמעץ = פּרויט
 וואָס בעשטעהט פון דריי סאַרטען:

- 1-טער סאַרט: קאַרן-פּרויט, אַ גלענצענד מיטעל אויף אַבסטרוקציע.
  - 2-טער סאַרט: „פּאַשילני” פאַר מאַגען-ליידענדע.
  - 3-טער סאַרט: „גראַוואַס” (קניפּס), ספּעציעל פאַר צוקער-ליידענדע.
- דאָס אויסשליסליכע אויסבאַקען פון שטיינמעץ - פּרויט אויף טשענסטאָכאָווער און אומגענענד, איז איבערגעגעבען געוואָרען דער היגער בעוואוסטער בעקער פון ה' **קאָולאַווסקי, אַלע 30** עגזיסטירט שוין העכער 40 יאהר. עסט נור שטיינמעץ = פּרויט און איהר וועט געזונט זיין!

בעקאַנטמאַכונג.
 דערמיט מאַך איך בעקאַנט דאָס ג' פּובליקום, אַז מיין לאַנג-יעהריג **מאַנופאַקטור = געשעפט** אונטער דער **זיסמאַן קרויזע** וועלכעס געפונט זיך אויף פּראַסטע 3 ווערט פון ליפּעץ ד.י. איבערגעטראָגען אויפֿן **נייעם מאַרק 6** (ביי דער אַפּטייק הויז ה' ווייסעלפּיש) איך בעוין אויף לאַנגער אַ גרויסען אויסוואַל פון אַלערליי מאַנופאַקטור-סחורות ווי: די בעסטע וואַל-שטאַפּען, זיידען, מאַנטעל-סחורות, עטאַמינען, באַטיסטען, טיכער, פּערשיעדענע קאַלדערעס אַלעראַרט ווייס-וואַרען א.ד.ג. **צו קאַנקורענץ-פּרייזען.** האַפעטליך, אַז דאָס געווערע פּובליקום וועט ווייטער ווי ביז איצט מאַכען ביי מיר די איינקויפּען פּערפלייב איך מיט אַנטונג **זיסמאַן קרויזע.**

אַנטונג! צוקער-קראַנקע! אַנטונג!
 ערנעהרט איך נאָר מיט די פּראָדוקטען פון דער וועלט-בעריהמטער פירמא **Dr. FROMM & Co.** מעהל, וועלכעס ענטהאַלט 10 פּראָצ. ווייניגער קראַכמאַל ווי ביז יעצט. די אויסגעצייכענטע גרוז, רייז, סוכאַרקעס, און ליפּט-פּרויט. עס ווערט אויך גלייכצייטיג עמפּפּעלעט: שאַקאַלאַד, קאַסטעק-צוקער, וואַפּלעס, הערבאַטניקעס און נאָך אַנדערע זאַכען פון דער דערמאַנטער פירמא **צו בעקומען ביי ס. שויקאַוויטש, אַלע 4** אין הויף רעכט, פּאַרטער.

אַכטונג געזעלען!
 אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם, וואָס יעדער געוועלען, וואָס וויל זיך שטעלען צום עקזאַמען, דאַרף האַבען אַ בעשטעטיגונג פון דער דערגענונג-שולע, מעלדען מיר, אַז דעם 20 ערפיען הויבט זיך אָן אַ צווייטער קורס פון 2 וואָכען. פאַר די יעניגע, וואָס האַבען נישט געהאַט די מעגליכקייט צו געניסען ביים ערשטען קורס קענען זיך פּערשרייבען אין קאַנצעלאַריע פון דער האַנדווערקער-שולע יעדען טאָג פון 4 ביז 7 אַווענד. די פּערוו. פון דער דערגענונג-שולע.

התראה.
 אין בין מתרה די פרוי חנה זלאָטניק אַז אויב זי וועט מיר נישט ערלעדיגען דאָס דירה-געלד, וואָס מיר קומט פאַר אַ גאַנץ יאהר אין משך פון 8 טאָג וועל איך זיין געצווינגען זי אַנצוקלאַגען אין געריכט אויף אַ עקסמיסיע.

מ. ג. קראַמאַלעווסקי, אַלטער מאַרק 13.

פּרינקט נור דאָס וועלט בעריהמטע געפּראַנג
 וועלכעס איז אנערקענט, אַנאַליזירט און עמפּפּעלעט דורך די גרעסטע ערצטליכע קרעפטען אין דער וועלט, אַלס דאָס געזונדסטע און ערפרישענדע געטראַנק. **„סינאַלע”** - איז דאָס געשמאַקטסטע און ערפרישענדע געטראַנק!!!
 צוליב די שווערע צייט, האַבען מיר בעשלאָסען צו ערמעסיגען די פרייזען, פּדי עס צו ערמעגליכען פאַר די ברייטע שיכטען. צו בעקומען אין אַלע געשעפטען פון קאַלע-געטראַנקען.
fabr. napojów chłodzących „URSUS” Częstochowa, Warszawska 21
 בעמערקונג: אַריגינעל איז עס נור דאָמאַלס, ווען עס איז פּערזעהען דורך אונזער געוועזליך-געשיצטע עטיקעט.

וויכטיג פאַר הערן און דאַמען-צושניידער אין טשענסטאָכאָווער און אומגענענד!
 די שוין לאַנג ערוואַרטעטע **צויען יודישער-קורסען פאַר הערן און דאַמען-בעקליידונג** ווערען אין קורצען געעפּענט אין אונזער שטאַרט **א. אורמאַן** דורכ'ן פּערוואוסטען צושניידער-לעהרער וועלכער האָט אין משך פון 2 יאהר צייט אַדורכגעפּהרט צושניידער-קורסען אין אַ סך שטעט אין פּוילען. אַלע שניידער-מיסטער אַדער געוועלען וועלכע ווילען זיך פּערפאַקטען און אויך פּערבעסערען זייער עקאָנאָמישע לאַנג האַלען זיך וואָס שבעלער איינשרייבען אויף די צושניידער-קורסען. **דער קורס וועט דויערען 6 וואָכען.** פאַר איינצעלע שיעור וועט דער קורס קאָסטען 125 זי. פאַר פּערוואוינען וועלכע וועלען בילדען אַ גרופּע פון 10 מער, מיט 25 פּראָצענט ביליגער, פאַר צוגערייכטע פון פּראָווינץ וועט איינגעפּהרט ווערען אַ שבעל-קורס און וועט דויערען 3 וואָכען און וועט קאָסטען 150 זי. פאַר עלטערע מיסטער וועלכע וועלען זיך נישט צוזאַמען לערנען וועט געלערענט ווערען אין אַ בעזונדערען קלאַס. איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין סעקרעטאַריאַט פון יודישען שניידער-צען ביים צענטראַלען האַנדווערקער-פּערבאַנד, אַלע 12. דער טאָג פון דער ערעפּונג פון די קורסען וועט ספּעציעל געמאַלדען ווערען.

יעטקע און יעקב פּראַנקו (בייאַרק)
 מזל טוב און פּיעל נחת וויגען מיר אויך צו האַבען פון אייער עלטסטע טאָכטער **חנה** צו איהר תּנאים מיט **ה' בעריל טילפּער.** דעם יוגען פאַר אונזערע האַרציגע ברכות. **אַלטה חיה פּראַנק** אין קינדער העלא, זונהלע און ש. פּראַנק. טשענסטאָכאָו.

מעלדונג.
 דערמיט מעלדען מיר, אַז וונטאָג פ' עקב (שבת ק"ב) י"ב מנ"א ה. י. קומט פאַר אין וואַלד זלאַטי-פּאַטאַק **אַ פּגישה-חברים** פון אַלע צא"י אַרגאַניזאַציעס אין דער קעלער וואַיאַוואַרטה. די פּגישה וועט זיך אַנהויבען מיט אַ פּיערליכע אַקאַדעמיע אין זאָל „סאַקאַל” אין זשאַרק. **חברים** און סימפּאטיקער, וועלכע ווילען אַנטילענעמען אין דער פּגישה, דאַרפען זיך מעלדען אין אונזער לאַקאַ, סטראַזאַקאַ 8 אין די טעג: זונטאָג, מאַנטאָג, דינסטאָג פון 9-10 אַווענד און פּרייטאָג 1-12 בייטאָג, ווי זיי וועלען אויך בעקומען די נויטיגע אינטאַרמאַציעס די פּערוואַלטונג פון „צעירי אַגודת ישראַל” אין טשענסטאָכאָו.

צווייטער שטאַק מיט אַ קוד גלייך צו פּערדינגען.
 ערפּהערען סטראַזאַקאַ 14 ביי שומאַכער. **שוין זיין פּערדינגען אַ רעמאַנטישע וואַינינג פון 2 שטובען מיט אַ קוד 1 שטאַק** ראָענבלאַט, אַלטער מאַרק 12.

בעקאַנטמאַכונג.
 איך מאַך בעקאַנט אַז איך האָב געעפּענט **אַ פּרייזיר-אַנשטאַלט** אויף **נאַרוטאַוויטשאַ 50** וואָס איז איינגעאַרדענט לויט די נייעסטע פּאַדערונג-גען פון היגייענע. **אַ ספּעציעלע אַבט. פאַר דאַמען - פּרייזיר.** שניעלסטע און ריעלסטע בעדיינינג. מיט אַנטונג **N. Szenwald Narutowicza 50** גער. מיטאַנהאַבער פון פּרייזיר-אַנשטאַט „סאַניטאַס” עס ווערט געפּרויכט **אַ יונגעל אַדער אַ מיידעל** אין מאַנופאַקטור-געשעפט א. שומאַכער, אַלע 8.

דער הויזווירטען - פּעראַיין, 1-טע אַלע 10
 מאַכט בעקאַנט די פּעראַינער-ערטערטע, אַז אין סעקרעטאַריאַט פון פּעראַיין וואָס איז טעטיג יעדען טאָג, הויך פּרייטאָג און שבת פון 6 ביז 8 אַווענד איז צו בעקומען פּערשידענע דרוקעס און ביטעס אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן איינקאַ-סירען דורך די הויז-אייגענטימער דעם אַבצאַהל פאַר וואַסער. **דער סעקרעטאַריאַט נעמט אָן בעשטעלונגען אויף הויז-סעעמפּלען** צו 3.30 זי. ווי אויך **וואַינינגס-גומערן.** ס'ווערען אויך ערטיילט די מיטגלידער אַלערליי **יודישע עעות.**

דאָס היטל און קאַפּעלושען - געשעפט
 א. ד. פ. י. ה. **יאַקובאַוויטש** סטראַזאַקאַ 5
 מאַכט בעקאַנט, אַז פון היינטיגען טאָג איז דאָס געשעפט איבערגעטראָגען געוואָרען אין דער **ערשטער אַלע 8, פּראַנט** אויף לאַנגער איז פּערהאַנגען אַ גרויסער אויסוואַהל פון אַלערליי פּוטער, קאַפּעלושען, היטלעך ווי אויך אַלערליי שול-היטלעך און יודישע היטלעך. **רעיעלע און סאַלידע בעהאַנדלונג!** מיט אַנטונג: **י. ה. יאַקובאַוויטש** **ערשטע אַלע 8.**

Nie wyrzucajcie Waszych pieniędzy!
 Kupując mydła zamiejscowych fabryk płacicie wyższe ceny za kosztowne plakaty i koszty przewozu, podczas

gdy mydło z „Rybka” jest lepsze i przytem tańsze.
Używajcie
Mydło -- tylko z Rybką.
 Częstochowska Fabryka Mydła
DZIUBAS i FISZEL
 SPÓŁKA AKCYJNA.
 Przedstawiciel na Częstochowę p. NATAN GERSZONOWICZ w miejscu, Narutowicza 10.

דער נייער פרעזידענט.

פון דער וואך.

מיר ווייסען נאך נישט איצט בעת מיר שרייבען די דאזיגע שורות ווי אזוי און אויף וועלכער ווייזע עס זענען געלעבט געווארען די אנדערע וויכטיגע פראגען וועגען וועלכע דער קאנא-גרעס האט געדארפט בעשליסען, אי-בערהויפט איז אונז נאכנישט בעקאנט דער צוזאמענשטעל פון דער נייער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, אבער די הויפט-פראגע, דאס וויכטיגסטע וועגען וועלכען דער קאנגרעס האט געדארפט דעצידירען, איז געלעבט געווארען - ד"ר ווייצמן פארלאזט זיין אָמט און זיין אָרט אלס פרעזידענט פון דער אַלגעמיינליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע פערנעמט ה' נ. סאָקאלאָוו.

און מיר מוזען צוגעבען אז עס האט דער קאנגרעס-מעהרהייט געלונגען די דאזיגע זעהר וויכטיגע פראגע גינסטיג צו לעזען. ווי עס בעווייזט שוין דאס אַליין אז קיין גענערעל זענען נישט געווען געגען דער פּערזאָן פון ה' סאָקאלאָוו, ווארום די וואָס האָבען געשטימט געגען האָבען אויך ערקלערט אז זיי זענען נישט געגען זיין פּערזאָן, נאָר ווייל זיי ווייסען נישט וואָסערע פּאַליטישע ריכטיג סאָקאלאָוו וועט אָננעמען, שוין דאס וואס די רעוויזיאַניס-טען האָבען געשטימט פאַר סאָקאלאָוו'ן קען אונז קלאַר בעווייזען אז זיין פּערזענליכקייט וועט האָבען דעם איינפלוס צו קאָנצענטרירען אַרום זיך אלע שטעפּערישע כּוחות פון ציוניזם.

מען מוז דאָך אונבעדינט נעמען אין אַכט דאס וואס די ענגלישע רעגירונג האָט נישט געוואָלט זעהען אין דער שפּיץ פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע קיין עקסטען אויסגעשפּראַכע נעם גענערעל, און ווי עס זאָל נישט זיין האָט מען זיך געמוזט רעכנען אויך מיט דער מיינונג פון דער ענגלישער רעגירונג, וועלכע וועט געוויס נישט זיין געגען דער קאָנדיטאָן פון ה' סאָקאלאָוו וועלכער איז איהר בעקאנט אַלס גענוי מעסיגער און רעאַלער פּאַליטי-קער, מיט וועלכען זי וועט געוויס קע-נען אַרבייטען ווען זאָגער ער וועט נישט זיין אַזוי מעסיג און נאָכגיבדיג ווי ד"ר ווייצמן.

Rutynowany buchalter-bilansista i korespondent polsko - niemiecki

z wieloletnią praktyką w przemyśle i handlu przyjmie pracę stałą lub na godziny ewent. do domu.

Oferty pod „Organizator” do redakcji „Czestochover Cajtung” lub tel. 7-39.

די פערפאלגטע.

ראָמאַן פון יודישען לעבען אין איטאַליע, אין 19-טען יאָהר-הונדערט.

פריי פון העברעאיש דורך י. געלזאָהן.

(פאַרטרעטונג)

דער פּאָטער האט געוואוסט אז יע-ווא דינעט יעצט ביים בירגערמייסטער און דאריבער האָט איהר קומען מיט אַ געהיימניס אויף איהם געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק, ער האָט זי אַריינגערופען אין אַ בעזונדער צימער, און זי האט געזאגט:

איצט איז געקומען די צייט ווען איך קען דיר אַפּדינען פאַר דעם גוטס וואס די האָט מיט מיר געטהון, און איך וועל דיר איבערגעבען אַ געהיימ-ניס וועלכעס איז פערבינדען מיט דיין לעבען, אָבער דו מוזט זיך היטען אַז קיינער זאָל נישט וויסען אַז איך האָב דאס דיר איבערגעגעבן.

נאָכדעם ווי דער פּאָטער האָט איהר געשוואוירען זי נישט אויסצוגעבען האָט זי איהם דערצעהלט אַז זי האט ביי-נאכט אונטערגעהערט אַ געשפּרעך צווי-שען דעם בירגערמייסטער מיט נאָך איינעם, וועלכער האט אויף איהם גע-וואָרט אין דער וואוינונג ביז ער איז צוריקגעקומען פון פּאַסט, און הערענ-דיג ווי זיי האָבען דערמאָנט דעם נאָ-מען פון מיין פּאָטער איז זי געוואָרען נייגריג, און האט דאס געשפּרעך גע-נוי אונטערגעהערט.

אלאז דער בירגערמייסטער האָט דעם צווייטען מאָן דערצעהלט, אַז דער

דעם ערשט דערוואוסט פון דער יודי-שער טעלעגראַפן-אַגענטור.

גרויס פון דער בעפעל-קערונג אין פּוילען. זינט דער ערשטער פּאַלקס-צעהלונג וואָס איז פאַרגעקומען אין פּוילען אין יאָהר 1921 האָט זיך די בעפעלקערונג פּערגרעסערט מיט 3,600,000 מענשען, און בעטרעפט איצט 31,147,616 נפשות. דער יעהרליכער צוואַוואַקס פון דער בע-פעלקערונג אין פּוילען בעטרעפט 408,492 נפשות.

א י ו ס א ל א נ י ק י נאָך דעם שרעקליכען פאַרגאַם אויף

ווירטשאַפּטליכע יריעות.

אַבשאַפּטאַרונגען אין פּוילען און אנדערע לענדער.

די פּוילישע צייטשריפט „גאַזעטאַ באַנקאַוואַ“ פּערפעקטליכט אַ זעהר אינטערעסאַנטע סטאַטיסטיק וועגען די אַבשאַפּטאַרונגען אין פּוילען און אנדערע לענדער, לויט וועלכער עס קומט אויס אַז די אַבשאַפּטאַרונגען אויף איין קאַפּ מאַכען אויס אין דאָלאַרען:	
אין אַמעריקאַ	205 דאָלאַר
שווייצאַריען	78
ענגלאַנד	39
טשעכען	32
עסטרייך	13-4
שוועדען	9-4
אין פּוילען	0-3

לויט די דאָזיגע אויפשטעלונג זענען מיר אַרעמער 638 מאָל פון אַמעריקאַ, 260 מאָל פון שווייצאַריען, 106 מאָל פון טשעכען, און 44 מאָל פון עסטרייך, וועגען וועלכער מען שרייבט אַז זי איז אַזוי אַרעם.

1337 אָבעשטעלעטע גרעסערע און קלענערע פאַבריקען.

די סטאַטיסטיק וועגען דער לאַנדעס-פּראָדוקציע וואס ווערט צונויפגענומען אויפ'ן אַפּיציעלען וועג שטעלט פּעסט אַז אין מאָנאַט לויט ד. י. האָבען מיר געהאַט אין פּוילען 1337 נישט-טעטיגע פאַבריקען, נישט צורעכענדיג די קליי-נע אונטערנעהמונגען וועלכע בעשעפ-טיגען נישט קיין 5 אַרבייטער, פון גרודזיען פ. י. זענען אַבגעשטעלט גע-וואָרען 300 פאַבריקען, און 72 טיווענד אַרבייטער זענען געבליבען אַרבייטס-לאָז.

דער פּאַניק אין דייטשלאַנד. אין דער גאַנצער פּאַליטישער און פינאַנסישער וועלט האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע מהומה דער שרעקליכער פּאַ-דייטשלאַנד מיט'ן באַנקראַט פון דער גרויסער „דאַרשטעטער באַנק“ און דאס פּערמאַכען די בערזע אין בערלין, און שליסען אַ רייזע בענק, וועלכעס זאָל זיין, ווי די דייטשען ערקלערען, אַ רעזולטאַט פון דער שרעקליכער לאַ-גע און געלד-מאַנגעל, אין וועלכען דיי-טשלאַנד געפונט זיך.

אויף די אויסלענדישע בערזעס זע-נען די דייטשע וואלוטען און ווערט-פּאַפירען שטאַרק געפאַלען. עס האָבען זיך פּערשפּרייט אויסגערוועהנליכע שמועות אַז די היטלער-לייט זאָלען אי-בערנעמען די מאַכט און איינאַרדנען אַ איבערקעהרעניש אין לאַנד, אָדער נאָר אַז די קאָמוניסטען זאָלען בעקומען די אויבערהאַנד. עס האָט זיך באַלד בע-וויען אַ ידיעה אַז פּראַנצויזיש מילי-טער זאָל בעזעצען די דייטשע גרעני-צען, וועלכע איז דורכ'ן פּראַנצויזישען אויסערן-מיניסטעריום אַבגעלייקענט גע-וואָרען.

אַבער די לעצטע ידיעות פון אַמע-ריקאַ זענען בערוהגענד און ס'איז צו האָפען אַז די פּראַגע וועגען אינטער-נאַציאָנאַלע קרעדיטען פאַר דייטשלאַנד וועט גינסטיג ערלעבליג ווערען, און דערמיט וועט אויך בעווייזט ווערען דער פּאַניק און די שרעק פאַר עווענ-טעלע פּאַליטישע געשעהענישען.

נייער הויך-קאַמיסאַר פאַר ארץ-ישׂראל.

פון לאַנדאָן ווערט מיטגעטיילט אַז ס'איז דאָרט אַפּיציעל פּערפעקטליכט געוואָרען די קעניגליכע נאַמינאַציע פון מר. אַרטור גרינפּעלעוואטשאַפּ אַלס הויך-קאַמיסאַר אין א"י אויפ'ן אָרט פון אַב-טערענדען מר. טשענסעלָר. דער נייער קאַמיסאַר זאָל איבערנעמען זיין אָמט אין נאָוועמבער.

די טעלעגראַם פון נייעם קאַמיסאַר און זיין בעצהונג צו דער יודישער נאַצ-יאַנאַלער היים און אונגעוואוסט, אי-בערהויפט האָט ער ביז איצט נישט פּערנומען קיין שום אָמט אין קאַלאַ-ניאַל-אַכט.

אין די קאָנגרעס-קרייזען אין באַזעל האָט אַרויסגערופען אַ אונגעווארע איבערראַשונג דאס וואס קיין איינע פון די ציוניסטישע אינטסטאַנצען איז נישט געווען אינפאַרמירט וועגען דער נאַמינאַציע פון נייעם הויך-קאַמיסאַר און דער קאָנגרעס האָט זיך וועגען

דער יודישער בעפעלקערונג וואָס איז פאַרגעקומען אין סאַלאָניקי איז איצט דאָרט רוהיג, אָבער די יודישע קהלה האט איצט צו בעקעמפּען גרויסע שווע-ריגקייטען וואָס זענען פּערבינדען מיט'ן קומען צו הילף די הונדערטער יודישע נפשות וואָס זענען בעת'ן פאַרגאַם רי-אינירט געוואָרען, און צו געפונען וואוינונגען פאַר די 1500 יודישע משפחות וואָס זענען געבליבען אָהן וואוינונגען צוליב'ן אונטערצינדען דעם יודישען קוואַרטאַל.

די גריכישע מאַכט ערקלערט פייער-ליך אז זי איז פּעסט איבערצייגט אין דער יודישער לאַיאַליטעט צו גריכענ-לאַנד, און זי וועט אין דער צוקונפט שטעהן אויף דער וואַך אַז אַזעלכע שרעקליכע געשעהענישען זאָלען זיך מעהר נישט ווידערהאַלען.

פּערקלענערטער שייף-פּערקעהר.

דער שייף-פּערקעהר פון פּאַסאַזשירען האָט זיך אַזוי ווייט פּערקלענערט אַז די אַמעריקאַנישע שיפס-געזעלשאַפּט האָט בעווייזט פון קורסירען 30 פּאַ-סאַזשיר-שיפּען.

די אַמעריקאַנער איינוואוינער וואָס פּלעגען יעדעס יאָהר אין זומער אונ-טערנעהמען פּערשידענע רייזעס נאָך אייראָפּאַ, האָבען היי-יאָהר ווייזט אויס צוליב דעם הערשענדיגן קריזיס זיך פון די דאָזיגע רייזעס אָבגעזאָגט.

וועגען די „ראַסיאַ“ פּאַליטיק.

די ידיעה אַז דאס פּערמעגען וואָס די רוסישע פּערזענלעכע-געזעלשאַפּט „ראַסיאַ“ האט אין פּוילען ווערט כסדר קלענער, און אַז די הכנסות פון די צוויי גרויסע הייזער וואָס זי האָט גע-לאזט אין וואַרשא און ווילנאַ, ווערט בענוצט אויף ליקווידאַציע צוועקען, די דאָזיגע ידיעה איז נישט אמת.

ווי עס ווערט מיטגעטיילט ווערט דאָס פּערמעגען פון „ראַסיאַ“ אין פּויל-לען נישט קלענער, און עס בעטרעפט לערן אַ מיליאָן דאָלאַר, די יעהרליכע הכנסה פון דעם איינעם הויז אין וואַר-שא בעטרעפט 229 טויז. זלאָטעס, די פּאַליסען בעזיצער וועלען נישט פּער-לירען דורכדעם וואָס די ליקווידאַציע פּערציהט זיך, ווייל אין דער איצטי-גער צייט זענען נישט פּערהאַנגען קיין קוניהם אויף די גרויסע פּערמעגענס-די געלדע וואָס האָבען צוגעשטעלט די געהערליגע דאָקומענטען און ערלעדיגט די גוטיגע פּאַרמאַליטעטען, וועלען דורך דער פּערציהונג פון דער ליקווי-דאַציע גאַנטיש פּערלירען.

וויקטאָר האט זיך שטאַרק צוויינט, אויך ראָזאַ האט געוויינט, און וויקטאָר האט ווייטער געזאָגט:

איהר קענט איין פאַרשטעלען וואָס ביי אונז אין הויז האָט זיך אָבגעטהון, ווען מיר האָבען געזעהען אַז דער פּאַ-טער קומט נישט צוריק נאָך עטליכע שעה, מיר זענען געלאָפּען אין אַלע ערטער וואו מען האָט גערעכענט ווע-גען איהם עטוואס צו ערפּאַהרען, אָבער אַלעס איז געווען אומזינסט. ער איז ווי אין וואַסער אַריין.

עס האָבען זיך ביי אונז אָנגעהויבען שרעקליכע טעג פון טרויער און יאַמער, מיר זענען נישט געשלאָפּען, נישט גע-געסען, אַלע זענען מיר געווען ווי משוגע, און אַזוי זענען אַוועק טעג און וואַכען אָהן רעזולטאַט.

אין דער צייט איז אונזער פּאַמיליע אינגאַנצען פּעראַרימט געוואָרען, דאָס באַנק-הויז איז אונטערגעגאַנגען, די אָנגעשטעלעטע האָבען דאָס לעצטע צו-גענומען, און מיר זענען געבליבען פשוט אָהן מיטלען צום לעבען.

איינמאַל האָט דער בירגערמייסטער געשיקט רופען מיין מוטער, מיר האָבען געמיינט אַז ער האט עפּיס אַ ידיעה וועגען דעם פּאַטער, און די מוטער איז שנעל אַהינגעלאָפּען, אָבער ווי ערשטוינט איז זי געווען, ווען זי האָט ביי איהם גע-טראָפּען אַ מענטש וועלכער האָט געהאַט אַ וועקסעל פון מיין פּאַטער אויף 10 טיווענד ליראַ, וועלכע ער האָט פון דער מוטער געפּאַדערט.

די מוטער האט איהם געענטפּערט אַז פון מיין פּאַטערס פּערמעגען איז אייגענטליך גאַרנישט געבליבען און

איז זיך איבערצייגען אויב עס איז אַזוי ווי יעווא האט געזאגט.

באַלד איז דער פּאַטער אַוועק צום בירגערמייסטער און ער האָט איהם פּאַקטיש געענטפּערט, אַז ער קען נאָר-נישט מאַכען, ווייל דער קירך קומט ביי די ברידער גראַנאַט פּיעל מעהר געלד ווי איהם, און דאָריבער וועט די קירך איבערנעמען אַלע אונגעווענליכע גיטער פון די גראַנאַט'ס.

מיין פּאַטער איז אַוועק פון איהם מיט אַ צובראַכען האַרץ, און ווען ער איז שפּעטער געגאַנגען צו אַנדערע רייכע יעוואַיטען ביי וועלכע ס'איז איהם געקומען גרעסערע סומעס הא-בען זיי איהם פשוט אויסגעלאַכט, אַזוי אַז דער פּאַטער האָט געזעהען דאס אַלע האָבען זיך געאַייניגט געגען איהם, און ער האט דעריבער בעשלאָסען צו געהן צום פּויבסט וועלכער איז געווען אַ בראַווער עהרליכער מאַן און איהם אַלעס איבערגעגעבן.

צומאַרגענס האָט דער פּאַטער זיך אָנגעטהיין זיינע שטעטע קליידער און איז אַוועק צום פּויבסט. מיר אַלע האָ-בען איהם געבעטען אַז ער זאָל נישט געהן, אָבער ער האָט זיך געהאַלטען ביי דאָס זייניגע אַז ער קען נישט גלאַט פּערלירען זיין גאַנץ פּערמעגען אָהן דין און משפּט, איבערהויפט איז ער זיכער אַז דער פּויבסט וועט זיין גרעכטיגקייט איינזעהן און וועט איהם צו הילף קומען.

אלאז דער פּאַטער איז אַוועק צום פּויבסט - האט וויקטאָר געזויגען זיינע ווערטער - און איז מ ע ר נ יש ט צו ר י ק ג ע ק ו מ ע ז...

פון דעם הויז וואָס זי האט אויף איהר נאָמען דאָרף זי לויט'ן געריכט נישט צו בעזאַהלען מיין פּאַטערס חובות, אָבער זי וויל נישט אַז מיין פּאַטערס גוטער נאָמען זאָל בעשמוצט ווערען, דאָריבער וועט זי דאָס הויז פּערקויפּען און דעם חוב בעזאַהלען.

אַזוי האט טאַקי די מוטער געטהון, זי האט פּערקויפּט דאָס הויז וואס איז נאָך געווען אונזער לעצטע אָפּנונג, און בעזאַהלט דעם חוב, און דאָן זענען מיר שוין געבליבען גענצליך אַרעם, ס'איז אונז אויסגעקומען צו האַנגערען, דאָמאַלס האָב איך געשלאָסען אויס-צוגעגען מייע קענטנישען און זיך בע-מיהען צו פּערדינען אַז איך זאָל קע-נען אויסהאַלטען מיין אַרעמע מוטער מיט מיין איינציגע שוועסטער, איך האָב דאָן פּערלאָזען רויס און געקומען קיין מיילאַנד, וואו איך האָב געהאַט מיין פּריינד אַלבערט, וועלכער האָט מיך אַריינגעפּיהרט אין האַנדעלס-הויז פון מאַקס דאַמינגער, וואו איך האָב אין די ערשטע טעג פּערדינט פאַר מיר און מיין אומגליקליכע מיטער און שוועסטער.

אַבער נאָך עטליכע וואַכען האָב איך בעקומען פון מיין מוטער אַ שרעקליכע ידיעה וועגען אַ ניי אומגליק וואָס האט אונז געטראָפּען אַז מיין איינציגע שוועסטער רבקה איז פּלוצים פּערליר-רען געוואָרען און מען ווייסט נישט וואו זי איז, די מוטער האט מיך אופ-געפּאַדערט שנעל אַהיימצוקומען, און איך בין באַלד אַוועק נאָך רויס.

(פאַרט. קומט)

פון וואך צו וואך

אפשר וועט דאס איהם געלונגען?

צווייטאָגיגער אויספלוג קיין

אויצאָוו

וואס צייכענט זיך אויס מיט זיך מערק- ווירדיגער אַקסטיק, אַט למשל ווען מען געהט צו צו איין עק וואַנט און מען רעדט זעהר שטיל הערט מען עס אין צווייטען עק וואַנט, מיר האבען געמאכט עקספערמענטען און זיי האָ- בען זיך אַרויסגעוויזען פאַר ריכטיג, און ווי דער „פראָוואַדיק“ ערקלערט אונז, איז דאָס געמאכט געווארען מיט אַנפֿיר 500 יאָהר צוריק.

דער לעצטער כראביא, וואס האט געהערשט אין שלאַס מיט אַנפֿיר הונ- דערט יאָהר צוריק איז געווען מירא- שוועסקי, וועלכער האט דאָרט איינגע- פיהרט פערשידענע רעפארמען.

מיר בעזוכען נאָך פערשידענע גא- לעריעס און קעלערן, צימערן און זאַלען און אויף אַלעם ליגט דאס אַל- טערטימליכקייט און האט נישט קיין שום שייכות מיט דער היינטיגער קול- טור.

מיר האבען נאָך בעזוכט דאס קברים- שטיבעל, דאס איז אַ אַבטיילונג וואו מען האט פערמאשפט די שולדיגע צום הונגער טויט און מיראשעווסקי האט פון דאָרט אַרויסגעפיהרט 15 קברים און זיי בערגאָבען אין וואוועלער שלאַס אין קראקא.

אויך האבען מיר בעטראכט אַ קליי- דער שאַנק, וואס האט געהערט צו איינעם פון די פריצים און דינענדיג צו בעשיצען אין אַ פאַל פון אַ איי- פערזוכט סצענע, אין דער שאַנק איז פעהרגאַנגען אַ געהיימע טייר, וואָס עפענט זיך אין אַ נויטיגען פאַל, ווען דער מאַן קומט אָן און טרעפט אַ גע- ליבטען דאָן ווערט ער דורך די גע- היימע טייר פערשוואַנדען, און דאָס זעלבע פעהרעהרט, הפנים, אַז זיי האָ- בען אויך וועגען דעם געטראכט...

מיר מאַכען נאָך עטליכע פאַטאָגראַ- פישע אויפנאַהמען און נאָכ'ן אַברוהען זיך פערלעגען מיר דעם מערקווירדיגען שלאַס אָנזאָפּענדיג זיך מיט פיעל איי- דרוקען.

מיר פּאָהרען צוריק קיין אויצאָוו וואו מיר בעזוכען נאָך עטליכע סקאַלעס און בערגער צווישען זיי אויך דאס „קרא- קאווער טייער“ און אנדערע מערקוויר- דיגקייטען.

מיר פּאָהרען צוריק קיין אויצאָוו וואו מיר בעזוכען נאָך עטליכע סקאַלעס און בערגער צווישען זיי אויך דאס „קרא- קאווער טייער“ און אנדערע מערקוויר- דיגקייטען.

מיר פּאָהרען צוריק

מאַנטאג נאַכמיטאג בעקומען מיר אַ בעפעהל צו פאַקען די זאַכען און מיר פּאָהרען אָב פון אויצאָוו אין דער ריכ- טונג קיין קראקא, אויפ'ן וועג שטייגען מיר נאָך אַב אין שטעטלע- סקאַלא נעבען אויצאָוו און מיר בעקע- נען זיך דאָרט מיט'ן יודישען לעבען.

אין קאַלאַ וואוינען אַ צוויי הונ- דערט יודישע משפחות און די מויער פון די גאַסען זאָגען עדות וועגען דעם ערשט נישט זאַנג פאַרגעקומענעם קאַמף בעת די קהלה וואַהלען, וואו עס הא-

פרייען און ווער ווייסט צי איך וועל עס קאנען מאַכען פּערגרעסען... עס פאַלט צו די נאַכט און מיר רוי- הען אויס אונזערע מיטען בינער אין דעם „פּרעטיגען“ האַטעל אויף די בלויע שניקעס, כדי אינדערפריה ווי- דער צו מאַרשרען, בעזוכען און בע- קומען איינדרוקען.

באַד אינדערפריה זענען מיר גע- פּאָהרען מיט'ן אויטאָ אויף די פיעס- קאָווע סקאַלא.

פיעסקאָווע סקאַלע

עטליכע קילאָמעטער פון אויצאָוו געפינט זיך דער אַזוי גערופּענער „פיעס- קאָווע סקאַלע“ נאָך איהר גרינדער פּיאָר פיעשעק.

דאָס איז אַ הויכע סקאַלע, וועלכע איז אין 13-טען יאָהרהונדערט פּער- וואַנדעלט געווארען אין אַ פעסטונג און אַ שוץ וואַנד געגען די שונאים אי- בערהויפט געגען די טאטארען און שוועדען, וואס פלעגען אָנפאַלען אויף פּוילען, היינט איז די פעסטונג פּער- וואַנדעלט געווארען אין אַ האַטעל.

קומענדיג אויפ'ן הויף זעהען מיר פאַר זיך אַ שעהנעם איינגעאַרדענטען גאַרטען, וואו עס זיצען די לעטניקעס און פערשידענדיג זין מיט'ן אויפּע- הער טיילע ער אונז צו אַ „פּראָוואַד- ניק“, וועלכער פיהרט אונז ארום אי- בער דעם שלאַס און ער הויבט אָן צו דערצעהלען הונדערטער לעגענדעס - יעדעס צימער האט איהר געשיכטע.

אויפ'ן הויף איז אַרומגעשטעלט מיט אַ גאַלעריע און ווי עס דערצעהלט אונז דער „פיהרער“ האט דאָס געדינט פאַר די פריצים וועלכע האבען בייגע- וואוינט דעם קאַמף צווישען חיות, וואס האבען געגעבען פאַרשטעלונגען פאַר די שליכטע, דאָן ווייזט ער אונז פּערשידענע היילען, וואו עס זענען געווען אַרעסטירט די געפאַנגענע טא- טארען, דאן נאָך הונדערטער פּערשי- דענע קלייניגקייטען, וואס דאס אויער כאַפט עס אויף, נאָר דער מח קאן עס נישט בעאַרבייטען...

אין די קאַרידאָרען פון שלאַס גע- פונט זיך אַ טאַוועל מיט אַ אויפּשריפט געווינדמעט די געפאַלענע העלדען פון יאָהר 1863, איבערהויפט ווערט דאָרט דערמאַנט דער בעוואוסטער העלד מאַריאַן לאַנגעוויטש, וועמען די קאָזאַ- קען האבען פּערפאַלגט און אין דער דאָזיגער פעסטונג האט ער זיך בעהאַל- טען און שפעטער איז ער אַנטלאָפּען קיין אויסלאַנד.

מיר קומען אַריין אין אַ קאַרידאָר פונט זיך אַ טאַוועל מיט אַ אויפּשריפט געווינדמעט די געפאַלענע העלדען פון יאָהר 1863, איבערהויפט ווערט דאָרט דערמאַנט דער בעוואוסטער העלד מאַריאַן לאַנגעוויטש, וועמען די קאָזאַ- קען האבען פּערפאַלגט און אין דער דאָזיגער פעסטונג האט ער זיך בעהאַל- טען און שפעטער איז ער אַנטלאָפּען קיין אויסלאַנד.

אימפּאַרטערען...

אייגענטליך לוינט וועגען דער גאַנ- צער מעשה נישט צו פּערלירען קיין איין וואָרט, היות אָבער צוליעב דעם בריעף פון מאַלער-צען אין טש. ציי- טונג ווענדענדיג זיך וועגען אויפּקלע- רונגען, וועל איך דאָס טהון בקיצור.

ווי בעוואואוסט איז היע אויפגעבויט געוואָרען אַ גרויסע דאָמף מהל, וואס האט געהערט צו אַ געוויסע פאַמיליע ק. שפעטער איז זי געקויפט געוואָרען דורך אַ געוויסע ר. פון קאַליש (יש אומרים פון זלאטשעוו) וועלכע האבען אַ טבע צו אימפּאַרטירען אַלץ פון קא- ליש, אַזוי למשל האבען זיי געבראַכט דעם גאַנצען פּערסאָנאַל סיי אין דער מהל ווי אויך אין ביוראָ פון קאַליש, וואָס דאַרפט איהר מעהר אַפילו פּערד, באמת פיער פייסגע פּערד, האבען זיי נישט געקאַנט בעשטעהן אויף טשענ- סטאַכאָווער, האלטענדיג און אין קאַליש זענען פּעהרגאַנגען הונדערט פּראָצענטע פּערד... אַזוי איז אויך מיט פּערשידענע דרוקעס וואָס זיי בעדאַרפען, בעשטע- לען זיי אין דער קריסטליכער דרוקע- ריי שצינסקי אין קאַליש.

שטעהנדיג אין דער גראַטע און בעוואונדערענדיג דאָס בילד, האב איך זיך דערמאַנט אין אַזאָ ענהליך בילד, וואָס עס שלדערט אַפּאַטאַש אין ווינע „פּוילישע וועלדער“ וועגען די פּער- זאַמלונגען אין דער אונטערערדישער קירכע, וואו פּוילישע פּאַרראָטען האָ- בען זיך פּערוואַמעלט כדי צו קעמפּען פאַר פּוילענס פרייהייט און בעת דער עולם האט שטעהנדיג אויף די קניע געזינגען „באָזשע צוש פּאַלסקע“, איז געשטאַנען מרדכי דער יוד און זיך צו- געהערט צו דעם גרויסען טרויער און בענקשאַפט פון אַ פאַק און איך אין זיין יודיש האַרץ האָט געאַנגט אַ בענק- שאַפט.

רוים און ירושלים, פון איין זייט זענען געשטאַנען קינדער פון אַ פאַלק, וואָס האט זיין טרוים דערגרייכט און פון דער צווייטער זייט שטעהן יונגע לייט וואָס פיהלען זיך פּרעמד.

לאַנגע מינוטען בין איך געשטאַנען און בעטראַכט דאס דאָזיגע הערליכע און גלייכצייטיג גרויליכע בילד, איך האָב פּערגעסען וואו איך בין אין דער וועלט און מיר האט זיך אויסגעדאַכט, אַז איך לעב איבער אַ בילד פון מי- טעלאַטער, וואו יודען האבען זיך בע- האַלטען אין די טיעפע פּינסטערע קע- לען כדי צו דינען גאַט, און באַלד ווערען די געדאַנקען איבערגעריסען און טראָגען זיך איבער אויף אַנדערע בילדער מיט וועלכע די יודישע מאַר- טיראַליגיע איז רייך און איך הויב אָן פאַרטיירען וועגען אונזערע היילען און אונזערע גראַטעס פון אַלטערטום צו וועלכע מיר יודען האבען מעהר קיין שליטה נישט... אַ חבר וועקט מיך אויף פון מיינע געדאַנקען און שלעפט מיך ביי דער האַנד אַרויס פון דער גראַטע.

אויך פרייער אָבערעטעמט פון דעם בילד, אָבער וואָס איך האָב אַדורכגע- לעבט האָב איך זיך נישט געקאַנט בע- פיהרט דערצו אַז די מלוכות וועלען זיך מיט איהר רעכענען.

און דאריבער האבען מיר אפשר איצט דאס רעכט צו האַפען אַז וואס עס האט נישט געלונגען די אַלע ביו- יעטיגע קאַנפּערענצען און צווישען- מלוכה'דיגע בעראַטונגען וועט אפשר פאַרט געלונגען דעם אַמעריקאַנער פּרע- זידענט וועלכער קומט איצט אַרויספיה- רען די וועלט פון איהר ווירטשאַפּטלי- כען קריזיס, און גלייכצייטיג פון מל- חמה-קאַשמאַר.

פיהרט דערצו אַז די מלוכות וועלען זיך מיט איהר רעכענען. און דאריבער האבען מיר אפשר איצט דאס רעכט צו האַפען אַז וואס עס האט נישט געלונגען די אַלע ביו- יעטיגע קאַנפּערענצען און צווישען- מלוכה'דיגע בעראַטונגען וועט אפשר פאַרט געלונגען דעם אַמעריקאַנער פּרע- זידענט וועלכער קומט איצט אַרויספיה- רען די וועלט פון איהר ווירטשאַפּטלי- כען קריזיס, און גלייכצייטיג פון מל- חמה-קאַשמאַר.

פיהרט דערצו אַז די מלוכות וועלען זיך מיט איהר רעכענען. און דאריבער האבען מיר אפשר איצט דאס רעכט צו האַפען אַז וואס עס האט נישט געלונגען די אַלע ביו- יעטיגע קאַנפּערענצען און צווישען- מלוכה'דיגע בעראַטונגען וועט אפשר פאַרט געלונגען דעם אַמעריקאַנער פּרע- זידענט וועלכער קומט איצט אַרויספיה- רען די וועלט פון איהר ווירטשאַפּטלי- כען קריזיס, און גלייכצייטיג פון מל- חמה-קאַשמאַר.

פיהרט דערצו אַז די מלוכות וועלען זיך מיט איהר רעכענען. און דאריבער האבען מיר אפשר איצט דאס רעכט צו האַפען אַז וואס עס האט נישט געלונגען די אַלע ביו- יעטיגע קאַנפּערענצען און צווישען- מלוכה'דיגע בעראַטונגען וועט אפשר פאַרט געלונגען דעם אַמעריקאַנער פּרע- זידענט וועלכער קומט איצט אַרויספיה- רען די וועלט פון איהר ווירטשאַפּטלי- כען קריזיס, און גלייכצייטיג פון מל- חמה-קאַשמאַר.

פיהרט דערצו אַז די מלוכות וועלען זיך מיט איהר רעכענען. און דאריבער האבען מיר אפשר איצט דאס רעכט צו האַפען אַז וואס עס האט נישט געלונגען די אַלע ביו- יעטיגע קאַנפּערענצען און צווישען- מלוכה'דיגע בעראַטונגען וועט אפשר פאַרט געלונגען דעם אַמעריקאַנער פּרע- זידענט וועלכער קומט איצט אַרויספיה- רען די וועלט פון איהר ווירטשאַפּטלי- כען קריזיס, און גלייכצייטיג פון מל- חמה-קאַשמאַר.

בן-חיים

בען עס אויסגעניצט און ווידער אָבגע- לייגט די זיצונג.

סיי ווי קומט די געבורט זעהר שווער אָן און ווער ווייסט צי מען וועט נישט דאַרפֿען אָננעמען דאס קינד מיט קלי- שטשעס און במילא וועט מען דאַרפען דערצו אַ אַקשער-דאַקטאָר, כאַטש אַ דאַקטאָר מעדיצין האָט מען געהאַט שטעקן גרייט הינטער די קלייסען, נאָר די קימפּעטאַרין איז נאָך נישט געווען אויף דער צייט...

רעדען טאַקי די לענים, אַז דער ראַט האָט געהאַט מעהר הצלחה, ווייל ווייל צו איהם געהערען עטליכע דאָק- טוירים און איבערהויפט אַנאַקשער-דאַקטאָר, מה שאין כן ביי דער פּער- וואַלטונג, צו וועלכע עס געהער נישט קיין איין דאַקטאָר, און דעריבער איז אַ גרויסע פּראָגע צי עס וועט געבוירען ווערען אַ לעבעדיג קינד.

אונזער קהלה-פּערוואַלטונג איז אין אַזאָ צושטאַנד, וואס קאן נישט מליד- זיין, עס הערען זיך קרעכצען, די ווע- הען זענען שטאַרקע יעדער וויל ווע- רען נאָר זי איז אַ מקשה לילד...

רעדען טאַקי די לענים, אַז דער ראַט האָט געהאַט מעהר הצלחה, ווייל ווייל צו איהם געהערען עטליכע דאָק- טוירים און איבערהויפט אַנאַקשער-דאַקטאָר, מה שאין כן ביי דער פּער- וואַלטונג, צו וועלכע עס געהער נישט קיין איין דאַקטאָר, און דעריבער איז אַ גרויסע פּראָגע צי עס וועט געבוירען ווערען אַ לעבעדיג קינד.

אונזער קהלה-פּערוואַלטונג איז אין אַזאָ צושטאַנד, וואס קאן נישט מליד- זיין, עס הערען זיך קרעכצען, די ווע- הען זענען שטאַרקע יעדער וויל ווע- רען נאָר זי איז אַ מקשה לילד...

אויך זי איז דאָרט געווען

כאַרקאַטעריסטיש איז, אַז אויף יע- דער זיצונג וואס קומט פאַר אין דער קהלה בעווייזט זיך די „פּרולאָוואַ יאד- וויגאַ“ און כאַפט אַ שמעם מיט די נייע דאָזאַרעס וועגען מלוכות בית דוד וואס זי וויל אויפריכטען און צו וועל- כען די מלאכים און די השגחה העליונה האט זי בעשטימט.

רען עקאַנאָמישען קריזיס, און דאס איז די גרויסע בעוואַפּונגען וואס האַבען אַרומ- גענומען די גאַנצע וועלט, וועלכע זע- נען אַ אומגליק נישט בלויז מיט דעם וואס זיי פּאָדערן ריזיגע געלד-אויסגאַ- בען און צוליעב דעם וואס די בעוואַפ- נונגען שליינגען איין מיה און אַרבייט פון מיליאָנען מענשען וואס געהט לאי- בוד, נאָר דער עיקר איז דאס וואס איבער דער וועלט הענגט כסדר די מורא פאַר אַ נייער מלחמה, און דאס רייסט אַרונטער דעם אינטערנאַציאָנאַ- לען צוטרוי, ווייל ביי אַזעלכע בעדי- נונגען קענען די וועלט - פינאַנסישען נישט פריי בעוועגען מיט זייערע קאָ- פּיטאַלען, מורא האבענדיג אַז די אַדער יענע מלוכה גרייט זיך צו אַ מלחמה, און דאריבער מוז אומבעדינגט געשא- פען ווערען אַ פּרידליכע אַטמאָספּערע כדי דאס ווירטשאַפּטליכע לעבען זאָל זיך קענען נאָרמאַל ענטוויקלען.

אַט די דאָזיגע ווערטער, די דאָזיגע פשוט'ע און זעלבסטפּערשטענדיכע גע- דאַנקען מיט וועלכע עס טראָגען זיך אַרום אַלע פּערזענליכע מענשען האָט איצט אַרויסגעזאָגט זער אַמעריקאַנער פּרעזידענט, וועלכער טרעט צו אין נאָ- מען פון זיין רעגירונג פּאַרזענלעך אַ געמיינזאַמע אַקציע מיט אַ רייע אַנ- דערע מלוכות, בכדי צונויפּצוהאָפּען אַ אינטערנאַציאָנאַלע ענטוואַפּונגס-קאַנ- פּערענץ. און די אַמעריקאַנער גלויביגע אַז אַזוי גיט ווי היבערס מאַראַטאַריום- פּראָיעקט איז געלונגען, וועט אויך גע- לונגען זיין נייער פּלאַן וועגען ענט- וואַפּונג פון דער וועלט.

דער פּעלעקער-בונד ראַט וועלכער איז אייגענטליך ענטשטאַנען צום צוועק אָב- צוהיטען דעם שלום צווישען די מלו- כות, האט אין דער הינזיכט גאַנטיש אויפּגעטהון, עס זענען אויך שוין פאַר- געקומען אַ רייע קאַנפּערענצען וועגען ענטוואַפּונג אַזוי אויפ'ן ים ווי אויף דער יבשה, און אַלע האַבען צו קיין פּאַזיטיווען רעזולטאַט נישט דערפיהרט. טראָץ דעם וואס אַלע ווייסען ווי אַזוי די בעוואַפּונג דריקט די גאַנצע מענש- הייט, און ווי שטאַרק די וועלט ליידיט דורך דעם.

איצט איז געקומען פּרעזידענט הוי- בער אין נאָמען פון דער רעגירונג וועלכע איז אייגענטליך איצט דער דיקטאַטאָר אויפ'ן וועלטליכען געלד- מאַרק, דער מלוה וועלכער שטעהט אויף די היפּאָטעקען פון די גרעסטע און מעכטיגסטע מלוכות, און אַלס אַזאַ- כער האט אַמעריקאַ אַ געוויסען אַלע- פלוס אויף דער וועלט. אַט דער שטייט וואס אַמעריקאַ האָט איצט געמאַכט מיט דעם מאַראַטאַריום האָט אויך דער-

דער פּעלעקער-בונד ראַט וועלכער איז אייגענטליך ענטשטאַנען צום צוועק אָב- צוהיטען דעם שלום צווישען די מלו- כות, האט אין דער הינזיכט גאַנטיש אויפּגעטהון, עס זענען אויך שוין פאַר- געקומען אַ רייע קאַנפּערענצען וועגען ענטוואַפּונג אַזוי אויפ'ן ים ווי אויף דער יבשה, און אַלע האַבען צו קיין פּאַזיטיווען רעזולטאַט נישט דערפיהרט. טראָץ דעם וואס אַלע ווייסען ווי אַזוי די בעוואַפּונג דריקט די גאַנצע מענש- הייט, און ווי שטאַרק די וועלט ליידיט דורך דעם.

איצט איז געקומען פּרעזידענט הוי- בער אין נאָמען פון דער רעגירונג וועלכע איז אייגענטליך איצט דער דיקטאַטאָר אויפ'ן וועלטליכען געלד- מאַרק, דער מלוה וועלכער שטעהט אויף די היפּאָטעקען פון די גרעסטע און מעכטיגסטע מלוכות, און אַלס אַזאַ- כער האט אַמעריקאַ אַ געוויסען אַלע- פלוס אויף דער וועלט. אַט דער שטייט וואס אַמעריקאַ האָט איצט געמאַכט מיט דעם מאַראַטאַריום האָט אויך דער-

דער פּעלעקער-בונד ראַט וועלכער איז אייגענטליך ענטשטאַנען צום צוועק אָב- צוהיטען דעם שלום צווישען די מלו- כות, האט אין דער הינזיכט גאַנטיש אויפּגעטהון, עס זענען אויך שוין פאַר- געקומען אַ רייע קאַנפּערענצען וועגען ענטוואַפּונג אַזוי אויפ'ן ים ווי אויף דער יבשה, און אַלע האַבען צו קיין פּאַזיטיווען רעזולטאַט נישט דערפיהרט. טראָץ דעם וואס אַלע ווייסען ווי אַזוי די בעוואַפּונג דריקט די גאַנצע מענש- הייט, און ווי שטאַרק די וועלט ליידיט דורך דעם.

איצט איז געקומען פּרעזידענט הוי- בער אין נאָמען פון דער רעגירונג וועלכע איז אייגענטליך איצט דער דיקטאַטאָר אויפ'ן וועלטליכען געלד- מאַרק, דער מלוה וועלכער שטעהט אויף די היפּאָטעקען פון די גרעסטע און מעכטיגסטע מלוכות, און אַלס אַזאַ- כער האט אַמעריקאַ אַ געוויסען אַלע- פלוס אויף דער וועלט. אַט דער שטייט וואס אַמעריקאַ האָט איצט געמאַכט מיט דעם מאַראַטאַריום האָט אויך דער-

דער פּעלעקער-בונד ראַט וועלכער איז אייגענטליך ענטשטאַנען צום צוועק אָב- צוהיטען דעם שלום צווישען די מלו- כות, האט אין דער הינזיכט גאַנטיש אויפּגעטהון, עס זענען אויך שוין פאַר- געקומען אַ רייע קאַנפּערענצען וועגען ענטוואַפּונג אַזוי אויפ'ן ים ווי אויף דער יבשה, און אַלע האַבען צו קיין פּאַזיטיווען רעזולטאַט נישט דערפיהרט. טראָץ דעם וואס אַלע ווייסען ווי אַזוי די בעוואַפּונג דריקט די גאַנצע מענש- הייט, און ווי שטאַרק די וועלט ליידיט דורך דעם.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן

וואָס הערט זיך נייעס? פּרעגט מען זיך פון אַלע זייטען, אַדרבה, דער- צעהלט, און אין זער ערשטער אַלעזע וואו עס איז בייטאָג דער הויפט פונקט פון די „קייצער“ איבערהויפט זונטאג, טרעפט מען צענדליגער גרופּקעלעך, וואס שטעהען און רעדען, דערצעהלען, פּלאַטקעווען אויף וואָס די וועלט שטעהט און אַני קטן, שטעל צו דאס אויער און וויל אויך כאַפען אַ וואָרט, עס הערט זיך אָבער נאָר אָבגערייסענע ווערטער, השערות און מען קאן קיין נייעס, דאס אמת'ע נייעס נישט גע- וואויר ווערען.

דאס איינציגע וואס מען ווערט גע- וואויר איז, אַז עס איז אַנאַביליות שטימונג, עס זענען די „ניין“ טעג אויף גאַס וועלט, טרויער, אומעט, אַ וועלט ווערט חרוב.

אָזעלכע געדאַנקען בעהערשען דעם מה, ווען מען קוקט זיך אַרום ווי מיר האַלטען אין דער וועלט, און קיין אויס- וועג איז נישטאָ, עס ווערט פון טאָג צו טאָג ערגער און וואָס וועט ווייטער זיין...?

האַלט! זאָגט צו מיר דער רעדאָק- טאָר, פאַר נישט אַריין אין פּילאָזאָפּי- שע שטימונגען, דו דארפסט זיך פּער- נעמען מיט דעם, וואס דו זעהסט אַדער דו הערסט, און פּילאָזאָפּיע אַזאָ איבער פאַר אַנדערע, שרייב וועגען די געשע- הענישען פשוט כמשמע, מענען זיי זיין קלייניגקע, נישטיגע, אבי זיי זאָ-

וואָס הערט זיך נייעס? פּרעגט מען זיך פון אַלע זייטען, אַדרבה, דער- צעהלט, און אין זער ערשטער אַלעזע וואו עס איז בייטאָג דער הויפט פונקט פון די „קייצער“ איבערהויפט זונטאג, טרעפט מען צענדליגער גרופּקעלעך, וואס שטעהען און רעדען, דערצעהלען, פּלאַטקעווען אויף וואָס די וועלט שטעהט און אַני קטן, שטעל צו דאס אויער און וויל אויך כאַפען אַ וואָרט, עס הערט זיך אָבער נאָר אָבגערייסענע ווערטער, השערות און מען קאן קיין נייעס, דאס אמת'ע נייעס נישט גע- וואויר ווערען.

דאס איינציגע וואס מען ווערט גע- וואויר איז, אַז עס איז אַנאַביליות שטימונג, עס זענען די „ניין“ טעג אויף גאַס וועלט, טרויער, אומעט, אַ וועלט ווערט חרוב.

אָזעל

איין די אב-טעג פון תרפיט.

א, רחם וחנן איבער דער וועלט! געדענקסטו יענע פינסטערע אב-טעג פון תרפיט, בעת דינע קינדער, צווייטע און צווייטע אין אלע עקען וועלט, זענען מיט צווייטע צווייטע פויסטען, מיט א שגעון-קראמף אין די אויגען, ווי אורוועלטליכע חיות געלאפען אין די גאסען און מיט א ווילד-היה'שען געבריל געשריען: רחמים און נקמה, רחמים און נקמה?...

מחנות-מחנות'וויי, צונויפקלאמערטע רייען, האָבען זיי געשרייט מיט ספרי-תורות אין די הענד, מיט א וועטהאָפּלע צווייטע צווייטע צווייטע אויפשריי אין דער נשמה, רופענדיג צום געוויסען פון דער וועלט: וואו ביזטו? וואו ביזטו? — — —

איך, נישט קענענדיג פערנעמען זייער קרעכצען און וואָיען, האָב צו זיי געשריען: וויינט נישט, קרעכצט נישט, נור ווי צווייטע וועלן, ביסט אלץ, פערניכטעט אלץ, צינדט אָן אַ פּייער, אַז די וועלט זאָל אין פלאַמען אויפגען — געטריבען און כ'האָב מיך פון זייערע רייען אַרויסגעריסען, לויפּענדיג — געטריבען פון טויזענדער-טויזענדער נשמות פון אונזערע אַמאָליגע גבורים און קדושים — אין פּעלד אַרײַן.

עס איז געווען שקיעת-החמה, אַ פּורפור-רויט פּייער האָט די הימלען פּערגאַסען און שטיקלעך וואָלקענס האַבען העט, ווייט-ווייט ערגעץ-וואו געוואַנדערט און די לבנה האָט מאַיעסטעטיש ביסלעכווייז, ביסלעכווייז אויפגעשווימען... איך בין געפאַלען צו דער ערד, וואַרפענדיג זיך, ווי אין קאַנוואַלס-קראַמפּען און מיט שוים אויף די ליפּען, מיט אַ ווילד-העליש פּייער אין די אויגען האָב איך איינגעראָבען מייענע נעגעלעך אין דער ערד, שרייענדיג צו די הימלען: טאַטע, זיסער טאַטענין אין הימלע! נקום נקמת דם עבדיך השפּוך! — און אין אלע עקען פון דער וועלט האָבען ווידער קולות אַבגעהיילכט: — נקום נקמת דם עבדיך השפּוך! —

אין מיין יונגען האַרצען האַבען כּוואַליעס פּייער געבושעוועט, מייענע מוסקלען זענען געוואַקסען... איך האָב פון מייענע קעשענעס אַ תּנכ"ל אַרויסגעצויגען, אויף פּיץ-פּיץ-עס צופּליקט-און צו די הימלען געוואַרפען — און אַ אַלט-רוימישע מטבע, פון טיטוס הרשע'ס צייטען, — אַמאָל פון אַ גרוי-אַלטען דייטשען קאַפיטאַן זי בעקומען — האָב איך האַטטיג פון מיין וועסט-טאַש אַרויסגעצויגען און ביים שייך פון דער לבנה האָבען רוימישע אותיות געפּינקלעט: Judaea Capta — די בעזיגטע יהודה...

פּלוצים אָבער האָבען פאַר מייענע אויגען אויפגעטויכט אונזערע אַמאָליגע קנאים, בריונים און סקרים — און אַ שפּאַטיש געלעכטער האָט זיך אַרום מיר צוהיילכט: חאַ! חאַ! חאַ! — Judaea Capta — און עס איז מיר אזוי לייכט געוואָרען אויף דער נשמה, אזוי ניהא — — —

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

בען געקעמפט 2 לייטעס, איין לייטע מיט ר' לייבעלע זיידמאן אין דער שפיץ-וועלכער, "הענגט" אויף דער וואַנד מיט גרויסע פעטע שריפט און די צוויי-טע א נאַציאָנאַלע.

פון סקאלא פּאַהרען מיר קיין קראַקאַ וואו מיר לויפּען אויפ'ן רמא"ס קבר און בעטראַכטען דערווייל די אַלטע קברים פון די-נאונים, וואס זענען בע-האַלטען אויפ'ן אַלטען קראַקאווער בית עולם, אין די אַרומיגע יידישע גאַסען

טעכנישע וואונדער.

צוגעשיקט פון ז. האבער, וויען.

פון וואנען נעמען זיך אונזערע קליידער?

א סטאַטיסטיקער פונ'ם לייפציגער יריד האָט זיך גענומען די מיה אויס-צוגעפונען פון וואַנען ס'נעמען זיך אונזערע קליידער און פערשידענע אר-טיקלעך, וועלכע מיר טראָגען מיט זיך. קודם-כל איז כדאי צו בעמערקען, אַז יעדער מענטש טראָגט מיט זיך אפּשר הונדערט זאַכען יעדען טאָג, אויף וועל-כע מיר זאָכטען אפילו נישט. ס'איז אַ קליין וואַרען-הויז, וועלכעס מיר שלע-פען מיט זיך אַרום. חוץ אונזערע בגדים, וועלכע בעשטענען פון שיך, זאַקען, וועש, אַנצוג, קראָגען, קראָוואַ-טען, היט, דאַרף מען נישט פּערגעסען די קנעפּ פונ'ם קראָגען און פון די מאַנזשעטען, נאָדלעך, קייטלעך, רינגען, אַ זיגער, אַ בייטעלע, אַ ברייטע-טע-שיר, אַ שירם, אַ שטעקען, אַ ציגאַרען-פּושקע, אַ פּייערציג, נישט צוּרעכנען-דיג די פּערשידענע חפצים פון פּרויען-מאָדע. וואָס דאַמען טראָגען מיט זיך און וואס ס'איז שווער אפילו אויסצו-רעכענען.

אינטערעסאַנט איז, אַז בכדי אונזע-רע בעדערפנישען און קליידער צו בע-ברענגען זאַכען פון דער גאַנצער וועלט. אונזער בעשטעק, למשל, מיט וועלכען מיר עסען, איז פון שטאַל, וועלכער

וואוינט אין מאַנדויעוו וועלכער האט זיך מיט אונז געפרייט. דאן פאַהרען מיר אַדורך סאַסנאוועיץ-בענדיק, קאַזשעליצוו און האָלב ערף אָווענד זענען מיר אַנגעקומען קיין טשענסטאכאו.

דער אַלגעמיינער איינדרוק, דער אויספּלוג קיין אויזאוו איז געווען איינע פון די געלונגענסטע אויספּלוגען וואס די געוועזענע האט ווען איינגעארדענט, זי האט זיך אויס-געצייכענט מיט איהר דיסציפלין און גלייכצייטיג ברודערליכען צוזאַמענלע-בען, אַזאַ אויספּלוג דערנענטערט מען-שען און לערנט אויס צו לעבען בשלוס. אַ דאַנק קומט די מוסטערהאַפטע פיהרונג פון קאַמענדאַנט משה קרע-סקי און זיין געהילף לייב האַראַוויטש. דער אויספּלוג וועט ביי די מיטפּאַה-רענדע לאַנג בלייבען אין זכרון.

ש. פראנק.

צום שלום איז עפּיס יאָ געקומען צו אַ אויסגלייך, די אמסטאווער אויפגע-קלערטע, וואס האבען דוקא יאָ גערעדט מיט אַ פאַרלאַמענטאַרשע שפּראַך, האָ-בען זייערס אויסגעפיהרט, און מיט האַרץ וועהטאָג האָב איך פּערלאָזט די פּערוואַלונג זעהענדיג די אַבגעשטאַ-נענקייט פון די אמסטאווער „בעוואוס-טויניגע" יידישע טישלער...

די יום טוב'דיגע טעג זאָלען זיך אזוי שנעל נישט ענדיגען. די קינדערלעך וואָס פּערברענגען אַ גאַנצען חודש אויף דער האַלבער קאַ-לאַניע פון „טאַז" אין גאַרען פון דאָ-זאַר יעקב ראָזענבערג, פיהלען זיך ממש ווי אין אַ גן עדן.

מען דאַרף בעזוכען די קינדער און זעהן זייער נחת, ווי אזוי זיי שפּרי-גען אַרום פריי ווי די ווילדע ציגעלעך אַנגעגעסען צו דער זעט און שפּיעלען זיך אונטער די בלויע הימלען.

מען קען זיך פשוט נישט אונטערניג פון דעם הערליכען בילד און קוקענדיג זעהט מען ערשט ווי אזוי די קינדער לעבען נעבעך אַ גאַנץ יאָהר, אַז דאָס ביסעל לופט און דאָס עסען צו דער זעט פּערוואַנדלעט זיי אין גאַנץ אַנ-דערע ברואים.

כאַפענדיג אַ שמועס מיט די קינדער הערט זיך פון זיי פּרעהליכע טענער, ריינע פּערקערשע קולות וואס ווערען אין משך פון יאָהר, סיי אין די היימען ווי אויך אין חדר פּערשטיקט און דאָ ווערען זיי די קולות קלאָר און רייק, נאָר איין אומעט בעהערשט די קינדער דאַמאַלס ווען זיי דערמאַנען זיך, אַז דער חודש פון זייער גן עדן וועט זיך ענדיגען און זיי וועלען מוזען צוריק אַוועק אין דער ענגער היים אַדער

פּערוואַנדלעט זיי אין גאַנץ אַנ-דערע ברואים.

כאַפענדיג אַ שמועס מיט די קינדער הערט זיך פון זיי פּרעהליכע טענער, ריינע פּערקערשע קולות וואס ווערען אין משך פון יאָהר, סיי אין די היימען ווי אויך אין חדר פּערשטיקט און דאָ ווערען זיי די קולות קלאָר און רייק, נאָר איין אומעט בעהערשט די קינדער דאַמאַלס ווען זיי דערמאַנען זיך, אַז דער חודש פון זייער גן עדן וועט זיך ענדיגען און זיי וועלען מוזען צוריק אַוועק אין דער ענגער היים אַדער

פּערוואַנדלעט זיי אין גאַנץ אַנ-דערע ברואים.

כאַפענדיג אַ שמועס מיט די קינדער הערט זיך פון זיי פּרעהליכע טענער, ריינע פּערקערשע קולות וואס ווערען אין משך פון יאָהר, סיי אין די היימען ווי אויך אין חדר פּערשטיקט און דאָ ווערען זיי די קולות קלאָר און רייק, נאָר איין אומעט בעהערשט די קינדער דאַמאַלס ווען זיי דערמאַנען זיך, אַז דער חודש פון זייער גן עדן וועט זיך ענדיגען און זיי וועלען מוזען צוריק אַוועק אין דער ענגער היים אַדער

פּערוואַנדלעט זיי אין גאַנץ אַנ-דערע ברואים.

ווערט געמאַכט אויס שוועדישען און שפּאַנישען עיץ. דאָס זילבער קומט פון מעקסיקאַ. דאָס געשטריקטע קליידלעך ווערט געמאַכט אויס וואָל פון אַפריקאַ. די פּערד-האַר, וועלכע מ'ברויך צו שטאַרקען דעם קראָגען פון אונזער ראָק קומען פון רוסלאַנד. אונזערע קראָוואַ-טען זענען פון כינעזישע זייד, וועלכע ווערען געגלענצט מיט דייטשע שטיי-ן קייהלען.

צו די מאַדערנע פיינע מעבעל מוז מען פּערווענדען האַלץ פון זיד-אַמערי-קאַ און פון אַפריקאַ. פון שלאַנגען און עקווישען, וואס לעבען אין די וואַרימע מקומות מאַכט מען היינט פיינע דא-מען-שיך.

ס'איז ווערט צו וויסען, אַז די קליי-דער, וואָס יעדער מענטש געהט היינט אַנגעטוהן, ווערען געמאַכט אויס שטאַ-פען, וואס קומען פון ארבע פנות העולם. די שיך ווערען געמאַכט אויס אינדישע ציגען-לעדער (אַזוי), די זיילען פון אַמעריקאַנישע רינדער-הויט, די וועש איז פון איראָפּעאַישער לייזענעט, דער אַנצוג איז פון אויסטראַלישער וואָל און די זאַקען אויס עגיפּטישען מאַקאַ.

פון וואנען נעמט זיך דאס פאַרצעלאַן?

היינט איז נישט פּערהאַן קיין שום הויז, וואו ס'זאָל נישט זיין, כלל-הפחות, פאַרצעלאַן-געשיר, אין די מייסטע היי-זער זענען פּערהאַן פאַרצעלאַן-פיגורען און וואָזען, וואָס זענען אַ ציהרונג אין שטוב.

פון וואַנען נעמט זיך דאָס פאַרצע-לאַן? מיט אַ ערך אַכצענהונדערט יאָהר צוריק האָבען כינעזישע טעפּער'ס ער-פינדען דאָס פאַרצעלאַן, וועלכעס זיי האָבען געמאַכט אויס פּעלדשפּאַט, קוואַרץ און קאַלציין. פאַרטיגענישע שיפּסלייט האָבען עס געבראַכט קיין איראָפּאַ. עד היום קען מען זיך עס נישט ערקלע-רען ווי אזוי דאָס פאַרצעלאַן האָט גע-קענט אזוי שטאַרק אויסגעמען אויף דער גאַנצער וועלט. אין איראָפּאַ האט מען הונדערטער יאָהרען לאַנג נישט גע-קענט קומען אויפ'ן סוד, ווי אזוי מען מאַכט פאַרצעלאַן. ערשט אין יאָהר 1709 איז עס אַ טעפּער אין מייסען

(דייטשלאַנד) געלונגען צו קומען אויף דעם סוד און מיט עטליכע חדשים שפּעטער האָבען זיך אויפ'ן לייפציגער רייד, פּראַנצויזען, ענגלענדער, איטאַ-ליענער און דער עיקר פּוילישע און

חדר, ווייטער פּערשוואַרצט און פּער-פינסטערט ווערען, און פון זייערע פּרעהליכע לידער קלינגט אַרויס דער וועהטאַגליכער קרעכץ, וועלכער זאָגט אַז די יום טוב'דיגע טעג זאָלען זיך קיינמאַל נישט ענדיגען.

לחם משנה מיט שאַמפּאַניער, צווישען די פּערשידענע כעמיקער, וואס אַרבייטען אויס לעצטענס פּער-שידענע כעמישע מיטלען, וואס זאָלען דינען פאַר דער מענשהייט איז אויך ערפינדען געוואָרען אַזאַ מין ברויט, פּראָסט פשוט ברויט, וואס זאָל זיין ספּעציעל פאַר די יעניגע, וועלכע ליי-דען אויף פּערשידענע קראַנקהייטען.

אַט למשל ווערט לעצטענס רעקלאַ-מירט אַ סאָרט ברויט, וואס ווערט אַנ-גערופען טיינמעץ-ברויט, וואס ווערט געטיילט אויף דריי קוואַליטעטען, קאַרן-ברויט אַלס מיטלע פאַר אַבסטרוקציע, „פּאַשיליני" אַ מיטלע פאַר צוקער-ליי-דענדע און „גראַהאַם" פאַר מאַגען-ליי-דענדע. און דאָס ברויט ווערט אַנער-קענט פון ספּעציאַליסטען, אַלס אַ גרויס-אַרטיג מיטלע. דאָן ווערט רעקלאַמירט אַ נייע ערפינדונג פון וואַסער א. נ. „סינאַלאַק".

איך בין זיך מודה, אַז איך האָב נאָך נישט טערינקען קיין שאַמפּאַניער אַבער די וואס טרינקען שאַמפּאַניער האָבען מיר ערקלערט, אַז דאָ „סי-נאַלאַק" איז אין מיניאַטור דאָס זעלבע, וואס שאַמפּאַניער. עס שוימט אזוי ווי שאַמפּאַניער. עס האָט אפילו דעם טעם ווי שאַמפּאַניער. דער אונטערשיעד איז נאָר, וואס שאַמפּאַניער קומט ספּעציעל פון פּראַנצויזען און קאַסט טיייער און דאָ „סינאַלאַק" ווערט געמאַכט אין טשענסטאַכאו און קאַסט ביליג.

איך האָלט, אַז מען טהוט די קי-נ-דערלעך אַ עולה, וואס מען רויבט ביי זיי אַוועק דאָס, וואס קומט זיי באמת. ביי דער געלענענהייט מוז איך בע-מערקען, אַז עס געפּלען מיר שוין בעסער די מלדמים פון די פּרווואטע חדרים, וועלכע נישט קוקענדיג דערויף וואָס מען וויל זיי נישט בעצאַהלען פאַר'ן חודש פּעריען, האַלטען זיי דאָך פון דער דאָזיגער „גזירה".

איך האָלט, אַז מען טהוט די קי-נ-דערלעך אַ עולה, וואס מען רויבט ביי זיי אַוועק דאָס, וואס קומט זיי באמת. ביי דער געלענענהייט מוז איך בע-מערקען, אַז עס געפּלען מיר שוין בעסער די מלדמים פון די פּרווואטע חדרים, וועלכע נישט קוקענדיג דערויף וואָס מען וויל זיי נישט בעצאַהלען פאַר'ן חודש פּעריען, האַלטען זיי דאָך פון דער דאָזיגער „גזירה".

איך האָלט, אַז מען טהוט די קי-נ-דערלעך אַ עולה, וואס מען רויבט ביי זיי אַוועק דאָס, וואס קומט זיי באמת. ביי דער געלענענהייט מוז איך בע-מערקען, אַז עס געפּלען מיר שוין בעסער די מלדמים פון די פּרווואטע חדרים, וועלכע נישט קוקענדיג דערויף וואָס מען וויל זיי נישט בעצאַהלען פאַר'ן חודש פּעריען, האַלטען זיי דאָך פון דער דאָזיגער „גזירה".

איך האָלט, אַז מען טהוט די קי-נ-דערלעך אַ עולה, וואס מען רויבט ביי זיי אַוועק דאָס, וואס קומט זיי באמת. ביי דער געלענענהייט מוז איך בע-מערקען, אַז עס געפּלען מיר שוין בעסער די מלדמים פון די פּרווואטע חדרים, וועלכע נישט קוקענדיג דערויף וואָס מען וויל זיי נישט בעצאַהלען פאַר'ן חודש פּעריען, האַלטען זיי דאָך פון דער דאָזיגער „גזירה".

א טיכטיגער אָגענט

זוכט פּערטרעטונגען אויף קליין-פּוילען צו פּערקויפּען אויף נאַכנאַהמע. ערקויפּדיגען אין רעדאַקציע פאַר ק.

רוסישע יודען ממש געריסען איבער די פאַרצעלאַן-זאַכען, וועלכע מייסען האָט אויסגעשטעלט און די דייטשע רע-גירונג האָט דאָרט אַנגעהויבען צו בוי-ען פאַבריקען פון פאַרצעלאַן, וועלכע זענען נאָך היינט בעריהמט אין דער גאַנצער וועלט.

היינט אַרבייטען גרויסע פאַבריקען כמעט אין דער גאַנצער וועלט און פּערקויפּען יעדעס יאָהר פאַרצעלאַן פאַר מיליאָרדען דאָלאַר. אין דייטשלאַנד אַלליין זענען ביי דער פאַרצעלאַן-פאַב-ריקאַציע בעשעפּטיגט עטליכע זיבעציג טויזענד אַרבייטער.

פון וואַנען

איז די הייסע זומער = זעג.

אביסעל לופט פאר די חדרים-קינדער.

ווען ס'קומט דער זומער, ווערן זאָרט יעדער וועגן אַן אַברוה פאַר זיך און דער משפּחה.

דער לעהר-פלאַן פון מלוכה'שע און פרוואַטע שולען זעהט פאַר 2 חדשים פּער יעדן, ד"ה, די למדים דויערען נאָר 10 חדשים אין יאָהר מיט אַנ'הפסקה אין יולי און אויגוסט. אָט די צוויי חדשים ווערן אויסגענוצט דורך די עלטערן צו שיקען זייערע קינדער אויף פּרישע לופט, ווער אויף אַ קור-אַרט, ווער אין אַ דאָרף אָדער אַ קינדער-קאַלאָניע און אויב מען קען צו דעם נישט דערגרייכען, שיקט מען דאס קינד טאָג-טעגליך אין פאַרק אַריין, בכדי עס זאָל געניסן פון גאָט מתנה - די לופט און שפען פּה צו די וויי-טערדיגע למודים.

אָזוי איז ביי די אומות העולם און ביים פּראַגרעסיווען טייל פון דער יי-דישער בעפעלקערונג.

אַנדערש איז אָבער מיט אונזער חדר-קינד. רעליגיעזע עלטערען שיקען זייער קינד אין חדר. דאס חדר געפונט זיך עפ"י רוב אין קלאָגליכע אַקאַדעמיע-דינגונגען, וואו פון אַהיטען די פּללים אין אַט אַזעלכע אַקאַדעמיע פּערברענגען די קינדער 12 שעה טעגליך. אין די קינדער זאָיען ביי דער לעצטער צייט אפילו נישט גענאָסען פון "אורלויב" אין די הייסע זומער חדשים...

פיעל מיה האט עס געקאָסט ביז עט יעדער וואָס ליידיט אויף רעוואַטיוזם, גיכט און נערווען דאָרף נישט צווייפּלען אַז ער קען געהיילט ווערען, ווייל טוי-זענדער ליידיענדע האָבען דורך טאָגאַל זייערע געזונדהייט צוריקגעוואונען. פון זיינע ערפארונגען מיט טאָגאַל איז אונז מודיע ה' י שערך, לבוב, לינדע-גאָ 2 א. ז. א. זייט א סך יאָהרען האָבן אין אויף רעוואַטיוזם און אַ שטאַרק רייסען אין רעכטען פּוס געליטען. דורך די גאַנצע צייט האָבן זיי בענוצט אונז-צעהליגע הייל-מיטלען און אויך 2 מאָל בין איך אין בערלין אין אויסלאַנד גע-ווען, דער ערפאלג איז אָבער דאָך גע-וועזען פאַראַיבערגעהנד, שמערצען האָבן זיי ווייטער געהאַט און האָבן קיין בע-סערונג געפיהלט. פאַר אַ ערך 3 חדשים האָט מיר אַ בעקאַטער אויף טאָגאַל אויפגעקומען געמאַכט. אין האָבן מיר תּיכּף די טאַפּלעטען אין אַפּטייק גע-קויפט טאָגאַל האָבן זיי בענוצט 3 מאָל און טאָג צו 2 טאַפּלעטען. שוין אין דער ערשטער וואָך האָבן זיי אַ גרויסע ערלייכערונג געפיהלט און די דריטע קען, שוין פון 2 זי.

פאַר רעוואַטיוו און נערווען-ליידענדע!

וואָך בין איך פון דעם אונטערברענגליכען קוואַל פטור געוואָרען און איך פיהל מיך ווי ניי-געבוירען. טאָגאַל וועל איך יעדען ליידיענדע עמפּפּהעלען. עהנליך ווי ה' ש-איז מודיע אַ סך מענטשן וועלכע האָבען בענוצט טאָגאַל ביי רעו-מאַטיוזם, גיכט, רייסען אין די געלענ-קען, קאָפּ און געווען-שמערצען. ער-קעלענען און עהנליכע קראַנקהייטען. טאָגאַל איז אונטערדליך פאַר'ן מאַנען, האָרן און אַנדערע אָרגאַנען. טאָגאַל לינדערט נישט נור תּיכּף די שמערצען, איז אויך אויף אַ נאַטירליכען אופן עוקר מן השורש די דאָזיגע ליידיען. דערפאַר האָט מען אפילו אין פּערזע-טערטע פאַלען מיט טאָגאַל ערציעלט די בעסטע רעזולטאַטען. אויב אַ סך טוי-זענדער דאָקטוירים פּערשרייבען דאָס מיטעל, דאן קען יעדער מיט פּול פּער-טרויען טאָגאַל קויפען. פּרובט טאָך היינט נאָך אַליין אויס-פּערפּראָבירען אבער נור טאָגאַל. ס'איז נישטאָ קיין בעסער מיטעל, צו בעקומען אין אַלע אַפּטיי-קען, שוין פון 2 זי.

קליינער פעליעטאן.

מיר זאָלען אַבקומען מיט פּלויזע שרעק.

חס ושלום קיינעם נישט שאדען, זאָל מען פּאַלד ביים ערשטען סיגנאַל זיך פּעהאַלטען אין די שטובען, די פּענ-סטער זאָל מען פּערקלעבען מיט אַזאַ מין פּאַפּיר, אויך אַזאַ מען זיך אַנגריי-טען וואַסער, ליכט א. ז. וו.

מיין פּלויזע איז דאָך ווי דו ווייסט זעהר אַ שרעקעוודיגע, כאָטש בעת זי קריגט זיך מיט מיר, האַלט זי זיך מעשה העלד, איז דער טויט ביי איהר אַ שפּיכעל און דעם מלאַך המות דער-מאַנט זי 50 מאָל אין דער מינוט, נאָר ווען זי האָט געהערט וועגען די גאַזען איז זי געוואָרען אויס מענש. מענדל-שרייט זי צו מיר, וואָס וועט זיין פאַר-וואָס בעוואַרענסט דו נישט די שטוב, אהא, שרייט זי אויס, אודאי, וואס אַרט דען דייך, אַז איך וועל פּערסמ'ט ווערען, דו האַסט מיר שוין גענוג אָבער אויף די קינדער האָבן רחמנות - וואָס זאָל איך טהוין פּרעגן איך זי, געה, לויף אין גאַס ווער געוואויר וואס מען טהוין, קיין מאַסקעס פאַר אונז, עס איז דאָך מנוות פּשות, נא, זעה, ווייזט מיר מיין ווייב אויף די אַקעגע-איבערדיגע פּענסטער פון אונזער שכן, ווי אָזוי זיי זענען פּערקלעבט מיט

דער פּראַבע גאַז-אַנגריף אין טשענסטאָכאָוו.

דער פּאַרגעזעהענער פּראַבע - גאַז-אַנגריף וועלכער איז פּאַרגעקומען די-סטאג אין טשענסטאכאוו האט געגעבען די געוואונסטע רעזולטאַטען. אַ טאָג פריער האבען זיך אין די גאַסען בעוויזען גרויסע מעלדונגען אין וועלכע עס ווערט פּאַרגעזאָגט דער פּראַבע גאַז-אַנגריף, דאָבלי זענען אַנגעצייכענט געוואָרען אַ ריזיגע פּעהרטינגס - פאַר-שריפטען, לויט וועלכע די בעפעלקע-רונג דארף זיך נישט געפונען אין די גאַסען נאָכ'ן דערהערען די סיגנאַלען, וואס זאָגען אַן דעם אַנגריף, די וואוי-נונגען דארפן זיין פּערמאַכט און אין אָווענד די בעלייכטונג אויסגעלאָשען א. א. וו.

די טאָג 2 אַזיגער בשעת דער מאַר איז געוועזען איבערפּולט מיט מאַרק שטייער און די אַנגעפּהאַרענט פּויערע, וועלכע קומען געוועהנליך אין די טאָג - טעג אין אונזער שטאָדט, האט זיך פּלוצים דערהערט דער סיג-נאַל, און אין דעם מאַמענט האָט ממש די גאַנצע בעפעלקערונג וואס האָט זיך געפונען אין גאַס זיך געלאָזט לויפען יעדער אין דער ריכטונג צו זיין הייט, די פּויערע און אַנדערע אַנגעפּהאַרענט פון די שכנישע דערפער האבען זיך געלאָזט אין אַ פּאַנישען ענטלויפען, אָבער אַבערגסטען איז געוועזען אויפ'ן מאַרק, וואו די קליינענדלעך און מאַרק-שטייער זענען געבליבען שטעהן מיט זייערע סחורות, נישט וויסענדיג וואָס פריהער צו טהוין, אַ טייל פון זיי האָבען אָבערנוימט אין איילענשי זיי-רע טישלעך.

יעדענפאַלס האט מאַמענטאַל אַלע-מען בעהערשט אַ גרויסע מורא, טראָץ דעם וואָס דאָס אַלץ איז געווען גע-וועזען זעהר איבערשריבען. מענטשן זענען אויף פּערשידענע אופנים פאַר-זיכטיג געוועזען, מאַכע האָבען זיך זאָגן פּאַרגעברייט עסען אויף אַ ריי-הע טעג, אַנדערע זענען איבערהויפּט אַרויסגעפּהאַרען פון שטאָדט.

די דערמאנטע סיגנאַלען האָבען גע-דויערט מיט הפסקות צוויי שעה און ערשט 4 נאָכמיטאָג האבען זיך דער-ערט די סיגנאַלען פון די פּראָוויזאָ-רישע גלאַקען, וואס זענען אויך גע-האַנגען און די גאַסען, און דאן האבען זיך אין דער ריכטונג פון דער יאָטא-גורא דערהערט די ערשטע צוויי גאַז-באַמבען-אויפרייסען, שפעטער איז אויך געוואָרען געוואָרען באַמבעס אין אַן-דערע ריכטונגען פון דער שטאָדט און איבערטראַגען געוואָרען אין דער ריכ-טונג פון יינעם מאַרק.

אין דערזעלבער צייט האבען די פּייפּראַשער געהאַט אַ שטיקעל צו-בייט און אויסגעלאָשען דאָס פּייפּר אין דעם קינדער-אויפגעשטעלטען און אונטערגעצונדענעם הייל - אָזוי האט געדויערט ביז 6 אָווענד.

אין דעצעמבער ה. י. וועט פּאַרקי-מען אַנ'אַלגעמיינע פּאַלעס-צעהלונג פון אַלע איינוואוינער אין גאַנצען לאַנד. אין צוזאַמענהאַנג דאָמיט זענען שוין אַנגעהויבען געוואָרען צו מאַכען די ערשטע פּאַרברייטונגען וועלכע בע-שטעהן אין מאַכען אַ גענויע רשימה

ספעציעל מיט קאָלירטע רעפּלעקטאָרען פון בלוי-פּיאָלעט זענען געלאָפען אַהין און צוריק צווישען די גאַז-באַמבעס. אייניגע באַמבעס זענען געפאַלען גראָד אין די ערטער, וואו עס האבען זיך פּערוואַמעלט. אין קינאָ האט מען דא-ריבער זעהר שטאַרק געוויינט. בלאַש-טשינסקיס צוקערניש איז אַנגעפּולט געוואָרען מיט גאַז. אָבער אַכטעהרסטען האָט זיך דער גאַז-אַנגריף אָנגעשפּי-געלט אין דעם וואוּרשטען-געשעפט פון ה' אבראמאָוויטש, אַלע 28, וואו די רויסע צאָהל געסט איז געוואָרען אַן-געוועזען מיט גאַזען און אין געשריי און טומעל שפעטער ענטלפּען אַהיים.

נאָך אַ האַלבער שעה האבען די פּאַבריקען סיגנאַליזירט דאס פּערזענדי-גען פון אַנגריף און ביינאַכט האָבען זיך אויך וועגען דעם בעוויזען בע-קאַנטמאַכונגען פון שטאַדט-קאָמיטאַר. כאָטש אין אַלגעמיין האָט דער אַן-גריף געטראָגען אַ מילדען כאַראַקטער, דאָך האט דאָס איבערצייגט די בע-פעלקערונג, אַז מען דאַרף זיך דערצו-בעצייגען מיט פּאַרויכטיגקייט. איבער-הויפט איז דער גאַז-אַנגריף געווען נישט בלויז אַ פּרוב, נור אַ גוטע יע-קציע וועגען דעם.

די קראַנקען = קאַסע פאַר יודישע קינדער.

שיקט אין „טאָו“, אָזוי אַרום האבען דאמאָלס גענאָסען פון דער אַקציע 64 קינדער פון מיטגלידער פון דער קראַנ-קען-קאַסע, האט דער „טאָו“ געפאַ-דערט פאַר די קינדער אַר'נאָך 3000 זל, ד. ה. די זעלבסט-קאַסען. דערויף האָט די געזעלשאַפּט - לויט ווי מען אינפּאַרמירט אונז - דערהאַלטען נור אייניגע הונדערט אַלס סובסידיום, וואס זי האָט איבריגענס אויך אין פּויריגע יאָהרען דערהאַלטען. היי-יאָהר איז שוין די קראַנקען-קאַסע „פּאַרויכטיגער“, מען שיקט גענצליך נישט קיין צעטלען. דער „טאָו“ האט אָבער אויך היי-יאָהר בע-שלאָסען אַנצונעהמען אַ געוויסע צאָהל קינדער, וואס האָבען דאס רעכט צו געניסן פון מעדיצינישע הילף אין דער קראַנקען-קאַסע.

די יודישע בעפעלקערונג האט אָבער דאס רעכט צו פּאַדערן פון דער קראַנ-קען-קאַסע, אַז עס זאָלען געשיקט ווע-רען מינדעסטענס 30-25 פּראָצענט יו-דישע קינדער און צו דער פּראָפּאַרציע איז זעהר ווייט.

דער ה' קאָמיטאַר דאַרף די זאָך אויפּקלערען.

דער פּאַלעס-צעהלונג.

פון אַלע ערטער, וועלכע וועלען אַריין-גענומען ווערען אין דער צעהלונג, צוזאַמען זענען לויט דער דאָזיגער צונויפשטעלונג פּעהראן אין פּוילען 150 טויזענד ערטער-געגענדען, וועלכע בע-זיצען קלענערע אָדער גרעסערע גרופען איינוואוינער.

אין האָבן געטהון, זעהענדיג, אַז מיין ווייב איז פאַר פּחד ענטלאָפען, האָבן איך זיך געוואַלט פּעהרטיטען מיין נפש, האָבן איך פּערקלעבט די פּענסטער אָזוי גרויס ווי זיי זענען, זיך פּערוואַרט מיט 2 פעסלעך וואַסער, געקויפט אַ קילאָ ליכט און מיט גרויס שרעק און פּחד בין איך אַרויס אין מאַרק אַריין מיט'ן פּיסעל סחורה האַנדלען, און שטעל די פּאַר, אַז פּונקט 2 אַ זייגער הער איך זעם ערשטען „פּייפּער“ און זעה ווי מענטשען הויבען אַן צו לויפען, לויף איך אויך, און היות ווי מיין ווייב איז נישט געווען, האָבן איך אַליין גע-כאַפט דאס ביסעל סחורה און געלאָפּען פּערשטעהט זיך, אַז איך האָבן העלפט פּערוואַרען, נאָר וועמען איז דאמאָלס געלעגען אין זיען סחורה, אַז דאס אייגענע נפש איז טייער. אָזוי בין איך אַנגעלעגען עטליכע שעה אין דער שטוב און געוואַרט אויפ'ן צווייטען פּייפּער, דערווייל האבן איך געפיהלט, אַז פון די אויגען רינען מיר טרעארען, האָבן איך פּערשטאַנען, אַז דאס איז פון די גאַזען, כאָטש שפעטער האָט זיך מיר אויסגעדאַכט, אַז דאס רינען איך טרעהרען פון דעם ביסעל סחורה, וואָס איך האָבן פּערוואַרען בעת דער מהומה, דערנאָך בין איך אַרויס אין גאַס וואָס האט אויסגעזעהן אָזוי ווי אין דער מל-חמה צייט מיט די קופּקלעך פאַר די

פּאַפּיר און קאָלירטע הענגען ערשט איבער די פּענסטער, לאַין ברירה בין איך אַרויס אין גאַס זיך אַרוימקוקען, איך געה, זעה איך, אַז אין אַ ביכער-געשעפט הענגט אַ מודעה, אַז דאָרט קאָן מען בעקומען פאַר 60 גראַשען אַ ביכעלע, וואָס ווייזט אַן וואָס מען דאַרף טהוין כדי זיך פּעהרטיטען פון גאַז-באַמבעס, פּערשטענדיך, אַז איך האָבן עס געקויפט, דאָן זעה איך אַ צו יטע מודעה, אַז דאָ איז צו בעקו-מען אַ ספעציעל פּאַפּיער כדי צו פּער-קלעבען די פּענסטער האָבן איך גע-קויפט אַ פאַר קילאָ, און אין איינווענט האָבן איך זיך אויך פּערוואַרט מיט מאַסקעס פאַר מיר מיין ווייב און קינדער, אַנגעלאָדען מיט דער גאַנצער משא פּין איך געגאַנגען אַזוי, קומענ-די אין שטוב האָבן איך זי געטראָגען פּערמאַכט און ווי די שכנים האָבען מיר ערקלערט, האט מיין ווייב פאַר גרויס שרעק גענומען די קינדער און איז מיט זיי אַוועקגעפּהאַרען ערגיץ אויף אַ זומער וואוינונג, בעהט איך זיך לייבער שכן, זיך אַרוימקוקען צי איז זי נישט אַמאָל אין אַסטראָו, און אויב זי, דאָן זאָג איהר אַז זי מעג שוין אַהיימקומען, שידען אַז זי האט דאָרט וואו צו זיין האָט זי צייט אַהיימ-צוקומען אויף ראש השנה...

יא, איצט ביזטו דאָך נייגער, וואס סמאָל

ענין. מען מוז נאָר פּעסטשטעלען, אָז
ביים אַנווענדען גענוג-גרויסען פּובלי-
קום, האָט עס אַרויסגעפּונען אַ גרויסע
אונגערענדיגקייט.
מיט אַ גרויסער פּערשעטיגונג וועט
איז נישט געווען קיין באַלעם-די סבה
פון אַנערקענטען „וואַלקאווער“ הויבט
זיך אָן דער מעש, וועלכער איז נישט
געווען אינטערעסאַנט. וויקטאָריאַ האָט
אַ לייכטע אויבערמאַכט איבער דער
וואַרטא, וועלכע איז אַרויסגעטרעטען
מיט 2 רעזערוו-שפּילער און זעהר
שלעכט צוזאַמענגעשטעלט. וויקטאָריאַ
האָט זיך אַרויסגעוויזען בעסער סיי אין
אַנגריף און סיי אין דער פּערטידי-
גונג און וואַלט בעשטימט דערגרייכט
אַ בעסערען רעזולטאַט, ווען נישט רוע-
זשאַק און דער גוט-דיספּאָזירטער טוי-
ערמאַן, וועלכער האָט געהאַט עטליכע
זעהר שעהנע מאַמענטען. שיעדס-ריכ-
טער ענערסקי-גוט.
צ. ק. ס. - סקראַ 0.3

געוואָרען און אויף אונזערע פּיעלמאַ-
ליגע מאַניטען, האָט קיינער פון די
אַרטיגע גראַוירער קיין אַפּערטע נישט
בעלייגט, וואָס עס כאַראַקטעריזירט זיי-
ער נאַכעלעסיגקייט.
מיר נעפונען דעם פּראָטעסט פון
מעטאַל-צעך פאַר גרונדלאָז, דאָריבער
בעטאָנען מיר, אַז מיר וועלען נישט
פיהרען קיין פּאַלעטיק אין צוזאַמענהאַנג
מיט דער זאַך.
דאַקענדיג אייך פאַראַויס ג. ה' רע-
דאַקטאָר, צייכען מיר
מיט דרך ארץ
די פּערוואַלטונג פון הויזווירטען.
פּעראַיין אין טשענסט. אלע 10.
פּרעזענט: ה. וועקסלער.
פון ספּאָרט.
וויקטאָריאַ - וואַרטא 0:3 וואַלקאווער
1:2 (1:1)
דאס גוטווייליגע אָבגעבען 2 פּונקטען
פון דער וואַרטא דעם געגענער - איז
נישט אונזער, נאָר אַ רייך-אינערליכער

וואַרען געלענעהייטס רעדעס דורך די
ה"ה רוזשעוויטש, לאַסקער, בראַטמאַן
און קאַפּינסקי.
עס זענען געווען געוואָרען פּער-
שידענע העברעאישע און יודישע ליי-
דער, א הויט-טאַנץ און ביי אַ גע-
היבענער שטימונג איז דער בית"ר
אַבערפּאָרען אין שטאָדט.
אויספּלוג פון זש. ט. ה.
פון 25/7 ביו דעם 3/8 קומט פאַר אַ
אויספּלוג פון דער יודישער געזעלשאַפּט
פאַר לאַנדווירטשאַפּט נאָך קראַקוי,
וועלכע וועט און זאקאָפּאָנע אונטער
דער אָנפיהרונג פון דער צענטראַלע.
אין די נאָהנטע טעג ווערט אַר-
גאַניזירט א צווייטאַגיגער אויספּלוג אונ-
טער דער אָנפיהרונג פון ה' מ. קרעמ-
סקי נאָך וויסלע אין זומער-שלאַס פון
מלוכה-פּרעזידענט.
די אַנטוויילנעמער וועלען בעזוכען די
ברויעריי טיכ, פּילצינא, ביזעסק, אויס-
טראַן און ציעשין.
איינשרייבונגען אויף בייזע אויס-
פּלוגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט,
ווי אויך ה' זשאַנשינסקי.

ציע, אויף אַ רייזע זיצונגען די פּראַ-
גע בעהאַנדעלט.
צום סוף איז מען געקומען צו אַ
הסכם וועגען בעפרייען אינגאַנצען פון
וואַסער-אַבצאָהל פרייע לאַקאַלען און
וועגען פּערקלענערן דעם פרייז פון
וואַסער איבער א נאָרמע, ביו דעם
זעלבסט קאַסען-פרייז פון דער היגער
וואַסערלייטונג.
ענדגילטיג וועט די פּראַגע ערלעדי-
גען די וואַסער-וואַסער-וואַסער-וואַסער-
**נאָכנישט אויסגעוועהלט קיין
קלה-פרעזענט.**
די וואַך וונטאג איז ווי בעוואוסט
פאַרגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער
נייער קלה-פּערוואַלטונג, וועלכע האָט
זיך געדאַרפט קאַנסטיטואירען און אויס-
וועהלען אַ פּרעזידענט.
עס האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז דאס
אויסוועהלען אַ פּרעזענט און וויצע-
פּרעזענט פון דער פּערוואַלטונג טרעפט
אַן אויף געוויסע שוועריגקייטען צווי-
שען די פּערשידענע ריכטונגען וואס
געפונען זיך אין דער נייער פּערוואַל-
טונג, אזוי אז ס'איז נישטאָ קיין אויס-
וועג צו שאַפּען אַ פּעסטע מעהרהייט
בעת דעם וואַהל.
די פּערוואַלטונג-מיטגלידער זעהענ-
דיג אַז מען קען צו קיין געהעריגען
אויסגלייך נישט קומען, האבען זיי גע-
נומען אַלס מאַטיוו דאס, וואס דער
ביו-איצטיגער פּרעזענט ה' גאַלדשטיין
איז גראַד נישט געוונד געווען און
נישט געקענט אַנטוויילנעמען אין דער
זיצונג טראַן דעם וואס ער איז אויך
אַ פּערוואַלטונג-מיטגליד, און צוליבע
דעם האבען זיי זיך זיצונג אָבגעלעגט
אויף קימענדען זונטאג.
ווי אזוי די קומענדע זיצונג וועט
געפונען א אויסוועג צו דער פּערפּלאַנ-
טערטער לאַגע איז שווער פאַרזעהן.
מיינליכע שבועה פון מיליטער.
מיטוואַך 9 א זייגער פרייה איז אין
דער שטאַדטישער שוהל פאַרגעקומען אַ
פייערליכע גאַטעס-דיענסט, צו וועלכער
עס זענען געקומען די יודישע רעקרי-
טען פון 27-טען פּינכאַטע-פּוילק, אַפּיצי-
רען און זשאַנדאַרמערע.
דער חזן ה' באַדאַש האָט זעהר שעהן
געזינגען עטליכע קאַפּיטלעך תהלים,
געמאַכט מי שבר'ס דעם פּרעזידענט
מאַשטשיצקי און מאַרשאַל פּילטוסקי
און דאָן האָט דער רב ר' נחום אַש
געהאַלטען אַ רעדע וועגען דער בעדיי-
טונג פון דער מיליטערישער שבועה.
צום סוף האָט דער חזן צוזאַמען מיט
אַלע סאַלדאַטען געזינגען דעם פּויל-
שען הימן.
באַד דערנאָך 11 א זייגער איז
אויפ'ן פּלאַץ פון זאוואדע'ס קאַשארען
פאַרגעקומען די שבועה, וועלכע עס
האַבען בייגעוואוינט דער שטאַדט-קאָ-
מיסאַר ה' מאַזור, וויצע-סעקראַטע ה'
ביזעלאוקא, פאַרשטעהער פון דער פּרע-
סע און מיליטערישער קאַרפּוס.
די שבועה האָבען אָבגענומען די
גייסטליכע פון יעדער אמונה. מיט די
יודישע זעלנער האָט געשוואוירען דער
רב ר' נחום אַש.
דאָן איז פאַרגעקומען אַ דעפּילאַדע
פאַר אַלע אָנוועזענדע געסט.
א קאַנצערט-אָווענד.
שבת אָווענד וועט אין טעאטער קא-
מערלאַני פאַרקומען אַ קאַנצערט-אָווענד
אין וועלכען עס בעטייליגען זיך די
אַרטיסטען: הירשל יעדוואב אונזער
אַלט בעקאַנטער פּרעכטיגער מאַנאַלאַ-
גיסט, דער מייסטער פון הומאָר און
סאַטירע, צווישען אַנדערע וועט ער
אויך פּערטיילען די מאַנדאַטען אין דער
היגער יודישער קלה, דער יונגער
טאַלאַנטפולער אַרטיסט סעם גאַלדבערג
מיט זיין רעפּערטואַר, וואָס בעשטעהט
פון געזאַנג, ראַמאַנטען און קופּלעטען.
עס איז מעהר ווי זיכער, אַז דאס
טעאטער פּובליקום וועט דעם זעהר
אינטערעסאַנטען אָווענד צאָהלייך בע-
זוכען.
**אויספּלוג פון ברית טרוםפּעלדאָר
אין אָסטראַן.**
פּערגאַנגענעם זונטאָג האָט דער הי-
גער בית"ר איינגעדראַכט אַ אויספּלוג
קיין אָסטראַן אונטער דער אָנפיהרונג
פון קאַמענדאַנט סטוד-קאַפּער.
דער אויספּלוג האָט אַרגאַניזירט אַ
זאַמעל-אַקציע לטובת דעם „קרן קימת“
וואס האָט געגעבען 32 זל.
נאכהער איז ביים ה' פּאַטאַשעוויטש
איינגעדראַכט געווארען אַ אָווענד-
ברויט און עס זענען געהאַלטען גע-
זען דעם וואַהל.

**א נייער פרעזענט פון דער קעלצער
האנדווערקער-קאַמער.**
דער ביו איצטיגער פּרעזענט פון
דער קעלצער האַנדווערקער-קאַמער דער
היגער איינוואוינער ה' סמוגא, האָט
געלעגט זיין מאַנדאַט אַלס פּרעזענט,
מאַטיווערנדיג דאמיט וואס די אַרבייט
אין דער קאַמער פּערנעמט איהם צו-
פיעל צייט און פּערזענלעך ביי איהם די
מעגליכקייט צו פיהרען זיין בעשעפ-
טיגונג.
צוליבע די זעלבע ארזאָכען האָט
זיך אָבגעזאַגט פון דער פּערוואַלטונג
דער יודישער פאַרשטעהער אין דער
קאַמער ה' יהודה גוטמאַן, אויף ווע-
מעס אַרט עס איז אַרין זיין פּערטרע-
טער ה' שאיא ברוק פון קעלץ.
די וואַהלען פון אַ פּרעזענט וועלען
פאַרקומען אויף דער נעכטער זיצונג
פון דער קאַמער, וועלכע וועט פאַר-
מען אין אָנהויב פון חודש סעפטעמ-
בער.
דאָס אַרט פון פּרעזענט פּערגעמט
פאַרלויפּיג ה' קלזשניאַק.
פּערזענליכעס.
דער געווי. שילער פון היגען יודי-
שען גימנאַזיום, רעכטס-מאַגיסטער ה'
הענריק וילבערבערג, נאָכ'ן בעלייגען
דעם ריכטער-קעקאָמען און אָנגענומען
ווערען דורכ'ן אַדוואַקאַטען - ראַט אין
וואַרשא, האָט אָנגעהויבען צו אַרבייטען
אַלס אַפּליקאַנט - אַדוואַקאַט אין דער
אַדוואַקאַטען - קאַנצעלאַריע פון ה' ס.
וויינשטויב

Skarbonka dziecka
jest ważnym pomocnym ożynnikiem dla Szan. Pani przy wychowaniu swego dziecka. Uczcie Szan. Panie swą działwe oszczędności, a dużo pociechy przysporzą ona Wam kiedyś. Darowanie dziecku dla jego skarbonki zaoszczędzonych przy zakupie groszy, napewno sprawia Szan. Paniom specjalną przyjemność, a każdy zakup pięknego subtelnie perfumowanego mydła „Koffontay z pralka”, daje Szan. Paniom natychmiast oszczędności w gotówce, pominiąc już całkiem dłuższą trwałość i oszczędność drogiej bielizny. Kupując więc prócz mydła „Koffontay” wymieńcie ją nadzwyczaj tania „Koffontay’a sodę do bielenia”, oraz najlepszy i najtańszy proszek mydlany „Boraxil” przyczynia się Szan. Panie do częstego napełnienia skarbonki swej działwy.

Mydło Koffontay

Zastępca: I. Lewkowicz, Częstochowa, Narutowicza 15.
Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927.

SINALCO orzeźwia!

א בריעף אין רעדאַקציע.
זעהר געהערטער ה' רעדאַקטאָר!
אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן פּראָטעסט פון מעטאַל-צעך אין דער „טשענסטאָ-כאווער צייטונג“ נ. 27 בעטען מיר אייך אָבצוגעבען פּלאַץ אין אייער חשוב'ער צייטונג פאַר פּאַלענדע שו-רות:
עס שטימט נישט מיט דער ווירק-ליכקייט, אַז דער מאַגיסטראַט האָט אי-בערגעבען אונזער פּעראַיין דעם פּער-קויף פון עמאַלירטע שידלעך פאַר הויז-ווירטען. דער פּערקויף פון שידלעך איז געוואָרען איבערגעבען דעם קריסטליכען הויזווירטען-פּעראַיין, ווע-גען וואָס דער לעצטער האָט אונז גע-מאַדען און מיר זענען געווען גע-צווינגען דאָס צו בעשטעטיגען. ביי דער בעשטעלונג האָבען מיר קיין שום איינ-פלוס נישט געהאַט, נאָר דער קריסט-ליכער הויזווירטען-פּעראַיין האָט זיך דירעקט געוואַנדען אין דער ערשטער קוועלע, ווייל ביי אונז אין טשענסטאָ-כאווער איז נישטאָ קיין פּאַבריק, וועלכע וואַלט געקענט דאָס בעשטעלונג אויס-פיהרען.
ביי דער געלענעהייט ערקלערען מיר, דאָס דער אַרטיגער מעטאַל-צעך האָט קיין אַפּערטע ביי אונז נישט בע-לענט.
וואָס עס האָט אַ שייכות מיט די שידלעך פאַר וואוינגען און סטעמ-פלען, זענען אַזעלכע ביו דעם היינ-טיגען טאָג דורך אונז נישט בעשטעלט

Wyborowy smakosz pije tylko SINALCO!

וועגען די נייע שטאַדטישע אויסטאַבוסען.
דער נייער היגער שטאַדטישער קאָ-מיסאַר ה' מאַזור איז די טעג אָבגע-פּאָהרען קיין וואַרשא, מיט'ן צוועק צו פּערענדיגען און אַראַבצוברענגען אין אונזער שטאַדט די נייע 12 אויסטאַב-סען, וועלכע זאָלען אין נאָהנטען חודש שוין אָנהויבען קורסירען.
די אויסטאַבוסען ווערען איינגעקויפט אין דער פּוילישער אויטאָ-פאַבריק „אור-זוס“.
וועגען אויספּערטיגען די שול-געביידע אויף נאַרוטאַוויטש-גאַס.
דער שטאַדטישער קאַמיסאַר האָט זיך געוואַנדען צו דער אויפזיכט-מאַכט וועגען ערטיילען די געהעריגע קרע-דיטען, וואס זענען נויטיג אויף אויס-צופּערטיגען די שול-געביידע אויף דער נאַרוטאַוויטש גאַס.
דער וואַסער-וואַסער-פּעסט - אַמט האָט צוגעזאַגט זיך צו בעמיהען אין מיניס-טעריום וועגען די געהעריגע קרעדי-טען אויף דעם צוועק.
וועגען פּערקלענערן דעם פרייז פון וואַסער.
מיט אַ קורצע צייט צוריק האבען זיך די היגע יודישע און פּוילישע הויז-ווירטען-פּעראַינען געוואַנדען צום מאַ-גיסטראַט, וועגען פּערקלענערן דעם פרייז פון וואַסער, וואס ווערט דורך די לאַקאַטאָרען פּערברויכט איבער דער נאָרמע.
לויט דעם אָנגעוויזענעם סטאַטוט קען יעדער איינער קאַפּ פּערברויכען אין איין מעת לעת 60 ליטר וואַסער. פאַר יעדען ליטר, וואס ווערט אָבער מעהר פּערברויכט וועט גערעכענט ווע-רען צו 50 גראַשען.
אזוי ווי דער דאָזיגער הויכער אָב-צאָהל וואַלט בעלעסטעט די הויזווירטען וועלכע וואַלטען שפּעטער די דאָזיגע סומעס געמוזט איינזעהען פון די לאַ-קאַטאָרען, האָבען ווי געזאַגט די דער-מאַהנטע פּעראַינען זיך געוואַנדען צום מאַגיסטראַט וועגען דער דאָזיגער פּראַ-גע.
דער שטאַדט-קאַמיסאַר האָט זיך גינס-טיג בעצויגען צו דער דאָזיגער פּראַ-גע און גערופּען אַ קאַמיסיע פון 4 פּערזאָן צו צוויי פּערטרעטער פון יע-דען הויזווירטען-פּעראַיין, וועלכע האָט צוזאַמען מיט 2 דאָקטורירט און דעם דירעקטאָר פון דער היגער קאַנצלע-אַ-

KOWALSKINA
USUWA NA JSILNIEJSZE BOLEGŁOWY

וואָס עס האָט אַ שייכות מיט די שידלעך פאַר וואוינגען און סטעמ-פלען, זענען אַזעלכע ביו דעם היינ-טיגען טאָג דורך אונז נישט בעשטעלט

KINAZ CASINO.

די פרייזען זענען ערנדיגט פון קרוצסלאַ פון 80 גראַשען.

Teatr „ODEON” אלע 27.

לעצטער סעאַנס 10 אָווענד.
ערנידריגטע פרייזען אויפ'ן 1 סעאַנס קרוצסלאַ 1 זל.
ערשטער מוסטערהאַפּטער קלאַנג-קינאַ

לעצטע טעג! לאַן שאַנעי BICZ BOŻY

מייסטער פון עקראַן, גרוי-סער אַרטיסט
אין זיין נייעסטען פילם
דיהרענדע דראַמאַ, פּויל עמאַציע. אַרקעסטער אונטער דער לייטונג פון י. בורשיק.
אויף דער סצענע: די לעצטע עטליכע אויפטרעטען פון דעם בעריהמטען אויפ'ן גאַנצען ערד-קוגעל העל-זעהער
שילער = שקאַלניק.

KAPITAN MARYNARKI TRĘDOWATA

אין דער הויפט-ראַלע דער קאַנג-ערוואַרטעטער ליבלינג האַרי לידקע.
דעם פּראַגראַם וועט ערגענצען די פּערל פון דער פּוילישער שפּאַנג, סאַלאַן-דראַמאַ מיט יאַרויגאַ סמאַסאַרסקאַ אין טיטל-ראַלע.

KOBIETY Z PRZESZŁOŚCI

אין די הויפט-ראַלען: פּאַאלינאַ שטאַרקע און בען-ליאַן.
חוץ דעם קלאַנג-צוגאַבען און פילם-וואַך.